

Polder.blad

April 2014

natuurpunt

Hobokense Polder

De natuur in al zijn glorie ...

Ijsvogel met "maaltijd"
Foto: Wim Dekelver

Vier dagen voor Kerstmis, volop aan het genieten van de vakantie en dan dat telefoontje: 'Meneer, wat is er met de kijkhut gebeurd?' Vol ongeloof direct onze Polder ingetrokken om dan met grote spijt zelf vast te stellen dat de kijkhut inderdaad volledig afgebrand is ... na 16 jaar ...

Enkele dagen later opnieuw brandstichting, deze keer in de Aciérie waar men het gestockeerde hooi in brand gestoken heeft...

Boosheid, frustraties, onbegrip, spijt en vooral veel vragen... Gelukkig ook heel veel mooie reacties met bemoedigende woorden om er toch weer tegenaan te gaan en plannen te smeden om een nieuwe kijkhut te bouwen. Bedankt!

En we zijn er inderdaad al terug ingevlogen. De Goudklompjes hebben ondertussen reeds een voorlopig kijkscherm gebouwd zodat de rust voor de vogels op de vijver weer terug kan keren en de wandelaars weer kunnen genieten van deze fauna (bij het schrijven van dit voorwoord zijn de eerste dodaars en waterrallen al aan het roepen op de plassen). Ook hebben we al wat ideeën verzameld over hoe de nieuwe kijkhut er uit zou moeten zien. Het zal allemaal nog even duren voor de hut er echt staat, maar we houden jullie op de hoogte. Lees alvast verder in Polder.blad hoe u hulp kan bieden voor de bouw van een nieuwe kijkhut.

Verder hebben we een nieuw educatief bord over amfibieën gemaakt voor het Salamanderpad, waar ook onze kleinste natuurliefhebbers veel bij kunnen leren. Binnenkort zal dit bord op het Salamanderpad ingehuldigd worden op één van onze wandelingen. Wie hier wandelt, zal ook merken dat er een openlucht natuurklasje ingericht werd. Ga zeker eens kijken!

Zoals jullie weten, is het in deze tijd van het jaar weer volop padden- en kikkertrek. Zowel in Polderstad als aan Fort 8 hebben we reeds heel wat diertjes veilig helpen oversteken. Een voorlopig resultaat vindt u elders in Polder.blad.

In dit nummer - nummer 35 trouwens!!! - gaat de aandacht ook naar de verdwijnende natuur aan de Hollebeek. Frans heeft hierover een artikel geschreven met de stand van zaken.

En lees ook de verslagen van Peter en Chris over de cursussen (Natuurbeheer en Kettingzagen) die zij met financiële afdelingsondersteuning volgden. En natuurlijk ook de verslagen van de werkzaamheden van onze Goudklompjes, neergepend door Roger, van de waarnemingen: vogels (Luc) en niet-vogels (Marnix).

Dan rest mij enkel nog u uit te nodigen op de vele voorjaarsactiviteiten, die u in onze kalender of elders in dit tijdschrift kan vinden: wandelingen in de Polder, libellencursus, vogeltrektellingen, uitstappen buiten de afdeling, zwerfvuilacties, ... en geef ook al je naam door als medewerker op de grote apotheosedag op zondag 28 september: het slotmoment van een intense Antwerpse zomerledenwervingscampagne.

Veel leesplezier,

Danny

Inhoudstafel

Editoriaal	2
Kalender	3
Libellencursus	9
Broedvogelinventarisatie	9
Antwerpse Ledencampagne	10
Voorlopige paddenresultaten	10
Salamanderpad	11
Beheer door Goudklompen	12
Wat gebeurt er in de Polder?	15
Terugblik:	
- Cursus Natuurbeheer	17
- Cursus Kettingzagen	20
Beleid: Hollebeek onder druk	21
Holy Gans op 't Kiel	23
Vogelwaarnemingen (ARDEA)	25
Waarnemingen afdeling HP	29
Opnieuw bruinvissen	30
Elephant Haven	31
Lente in het bos	32
Wat is biodiversiteit?	33
Onze sponsors	33
Colofon	34
De afdeling in beeld	35
Activiteitenkalender	36

Met dank aan de fotografen.
Enkele foto's werden van internet geplukt.

Voorkaft: Pimpelmees met rups
Foto: Pierre Nowosad
Achterkaft: Waterpartij in de
Hobokense Polder
Foto: Luc Peeters

Dagelijks vanaf 8 u

Lentetrekellingen op de Scheldedijk

Coördinatie: Luc Van Schoor,
luc.vanschoor@scarlet.be - 0494/33 63 09

Vogelwerkgroep ARDEA is reeds half maart gestart met de dagelijkse vogeltrekellingen langs de Scheldedijk aan de Hobokense Polder.

Voorjaarsrekellingen kennen een ander verloop en met deels andere vogelsoorten dan in het najaar. Op mooie dagen kunnen er plots heel wat overtrekkers waargenomen worden op weg naar hun noordelijke broedplaatsen. Daarbij horen niet alleen typische zangvogels als gele kwikstaart en allerlei piepers maar ook regenwulp, purperreiger en aardig wat roofvogels als boomvalk, kiekendieven, wouwen, tot zelfs visarend. Stof genoeg dus voor een boeiende

kennismaking met de voorjaarsrek in eigen omgeving!

Zoals gewoonlijk situeert de trekpost zich op de Scheldedijk langs de Hobokense Polder, verlengde van Petroleumkaai (parking). In principe wordt er geteld tussen 8 u en 12 u, maar uitzonderingen kunnen de regel bevestigen. De tellingen lopen tot en met zaterdag 3 mei. De telling van die dag behoort tot de grote ARDEA-vogeltoer (zie verder in kalender)

ARDEA doet een oproep aan alle vogelliefhebbers, van leek tot kenners, om met ieders inbreng van deze lentetrekellingen een succes te maken!

Geef een seintje aan Luc als je wil deelnemen.

Van harte welkom op onze activiteiten !

Honden kunnen in ons natuurgebied Hobokense Polder mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (7 eurocent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Zondag 6 april om 14 u

Zwerfvuilopruiactie in en nabij de Hobokense Polder

Door Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil o.l.v. Eef Flo

Al van in het voorjaar 2013 is Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil samen met Natuurpunt Hobokense Polder elke eerste zondag van de maand actief in de Polder of aan de rand van de Polder om sluikestort op te ruimen. Dus stroop uw mouwen op, smeet uw kuit en kom ons gerust

(opnieuw) vergezellen want alle hulp zal nodig zijn.

Praktisch:

Afspraak om 14 u op de Schroeilaan te Hoboken

Info: vreedzaamprotesttegenzwerfvuil@hotmail.com of www.facebook.com/vreedzaamprotesttegenzwerfvuil

Zondag 13 april om 14 u

Zwerfvuilactie aan de Hollebeekvallei

Info en leiding: Dirk Vandorpe, dirk.vandorpe@telenet.be

Als het lente wordt, kriebelt het om thuis alles op te ruimen. Dat gevoel hebben de meeste mensen en ook in de tuin is er dan werk. Ook in de Hollebeekvallei, die de "tuin" is van heel wat buurtbewoners, ligt er zwerfvuil en sluikestort. Daarom is er op zondag 13 april een zwerfvuilopruiactie.

Het is een samenwerking van de buurtbewoners van de Hollebeekvallei, Natuurpunt Hobokense Polder, Opsinoren, Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil-actiegroep en actiecomité Hollebeek.

Praktisch:

Afspraak om 14 u aan het brugge-

tje van het Hollebeekpark. Om 17 u wordt iedereen daar terug verwacht. Daar kan bij een drankje en hapje nog wat worden nagepraat.

Materialen om het vuil te verzamelen (handschoenen, vuilzakken, afvalgrijpers, emmers, kruiwagen) zullen aanwezig zijn, wandelschoenen of beter nog, laarzen zijn aangewezen. Om enig idee te hebben met hoeveel we zullen zijn, **vragen we om uw deelname te melden bij de conservator** van het gebied, tevens bestuurslid van Natuurpunt Hobokense Polder: dirk.vandorpe@telenet.be, hier kan je ook bijkomende vragen stellen indien je dat wenst. Iedereen van harte welkom. Tot dan!

"Zakken vullen" - Foto: Eef Flo

Zaterdag 19 april om 12.30 u

Voorjaarsbloei in het Zevenbergenbos te Ranst

Gids en leiding: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27
jonckheeredesmedt@gmail.com

De uitbundige voorjaarsbloei van bosanemonen en slanke sleutelbloemen in het gebied tovert het honderden jaren oude bos met majestueuze bomen om tot één van de fraaiste natuurlandschappen.

Het Zevenbergenbos ligt in het beschermd landschap 'Bos van Ranst'. Alle betrokken beheerders en eigenaars in dit afgebakend gebied werken momenteel aan een landschapsbeheerplan onder impuls van de Provincie Antwerpen. Het wandelgedeelte zal daardoor meer natuurvriendelijk kunnen beheerd worden. ANB creëerde tijdens het voorjaar een verbinding tussen het Zevenbergenbos en het Muizenbos via de aanleg van een gemengde houtkant aan de Driepikkelhoeveweg. Het Zevenbergenbos maakt nu deel uit van een complex van meer dan 100 ha bos aan de rand van de agglomeratie Antwerpen.

Een groot bosgebied herbergt meer biodiversiteit dan een klein bosgebied en daardoor is het gebied een stapsteen in een veel groter geheel. Niet voor niets is het Bos van Ranst opgenomen als habitatgebied in het kader van het Europees natura-netwerk. Het is een infiltratiegebied voor regenwater en zorgt voor een zuivere aanvulling van het economisch belangrijke grondwater. Het streekproduct ORDAL-water wordt op een steenworp van het bos van Ranst

ontgonnen. Langs de Keerbeek en de Kleine Merrebeek is het bos een natuurlijk overstromingsgebied. Bij hoge neerslagpieken gebeurt door de overstroming van het bos buffering van het oppervlaktewater, zodat stroomafwaarts de bewoonde gebieden van de Schijnvallei behoed worden voor overstromingen. Als recreatiegebied met fiets-, wandel- en speelmogelijkheden en natuurobservatie is de waarde van het gebied onschatbaar.

Deze uitstap wordt georganiseerd in samenwerking met Natuurpunt Aartselaar.

Praktisch:

Afspraak om 12.30 u op de parking onder de viaduct aan 't Spant, Boomsesteenweg 335 in Wilrijk. Kostendelend vervoer aan 7 eurocent/km. Om te garanderen dat iedereen kan meerijden, **is inschrijving op voorhand aangewezen.**

Wie graag rechtstreeks rijdt, komt tegen 13 u naar de Boerenkrijglaan tegenover het dienstencentrum Zevenbergen in Ranst. Meld dit even aan de gids.

Einde van de wandeling rond 16 u. Meebrengen: goede, waterdichte wandelschoenen, verrekijker, foto-toestel.

Bosanemonen - Foto: Luk Smets

Donderdag 24 april om 20 u

Opgelet: 4de donderdag van de maand!

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom!

Zondag 27 april om 8.30 u

Fietstocht naar de polders van Kruibeke-Bazel-Rupelmonde

Gids en leiding: Wim Mertens, 03/216 93 62 – wim.a.mertens@skynet.be

De KBR-tour is een samenwerking van Natuurpunt Hobokense Polder en ARDEA

Een dagje samen fietsen in de natuur om kennis te maken met de recente ontwikkelingen 'over 't water' waarbij heel wat nieuwe natuur gecreëerd wordt. Gezonde beweging, een familiaal dagje uit, en zeker met heel wat vogels langs het pad. Wie lang en hard kan lopen, kan ook mee,

maar een fiets in goede staat is wel handig.

In onze nabije omgeving bevinden zich een aantal interessante nieuwe, pas ontwikkelde en zelfs nog volop ontwikkelende natuurgebieden, ideaal om met de fiets te verkennen. We gaan eerst op zoek naar

de slechtvalken in onze afdeling. Vervolgens nemen we de fietserstunnel en bezoeken het nieuwe getijdegebied "Burchtse Weel". Daarna fietsen we verder richting Kruibeke. Net ten noorden van het toekomstige overstromingsgebied ligt daar het Kortbroek, een nieuw recreatie- en natuurgebied, het afstappen waard. Vervolgens brengen we een bezoek aan het overstromingsgebied van Kruibeke-Bazel-Rupelmonde, KBR in de volksmond. Daar werpen we een blik op het Kruibeekse deel dat in de nabije toekomst terug onder getijdenwerking zal komen. Vervolgens fietsen we naar het Bazelse deel, waar de broekbossen en het weidevogelgebied al vorm hebben gekregen. Met een beetje geluk is hier het nieuwe getijdegebied ondertussen in werking. Tenslotte bezoeken we nog de Rupelmondse kreek. De terrasjes

aan de Schelde in Rupelmonde zijn dan niet meer zover af... We keren terug via het Kallebeekveer en rijden nog even langs het bron gebied van de Hollebeek en het domein Klaverblad.

Praktisch:

Afspraak om 8.30 u op de Park & Ride-parking Permeke (kruispunt Boomsesteenweg – Jan Van Rijs-wijklaan – Zevende Olympiadelaan – Populierenlaan).

Meebrengen: een straatwaardige fiets, fietsslot, plakgerief, lunchpakket (we lunchen in een horecazaak in Kruibeke of Bazel), verrekijker, telescoop, fototoestel, vogelgids, regenkledij, stevig schoeisel.

We fietsen ongeveer 30 km en wandelen enkele kilometers en hopen terug op de afspraakplaats te zijn tussen 17.30 u en 18 u.

Zaterdag 3 mei om 6 u

Vroegochtendwandeling in de Hobokense Polder Met aansluitend een openluchtontbijt.

Inschrijven ten laatste 30 april voor het ontbijt !!

Gidsen: Danny Jonckheere, 03/ 828 64 03 en Wim Mertens, 03/216 93 62
Ontbijtinfo: Jeannine Nielandt, 03/887 85 65 - polderbloemeke@hotmail.com en Sylvia Van den Broeck, 0474 /25 22 27

Deze vroegochtendwandeling is een klassieker en blijft telkens een zeer leuke trip in onze Polder. Zien hoe nevel en mist optrekken, horen hoe de vogels ontwaken en hun eerste liedjes fluiten. En misschien kunnen we al de eerste zomervogels waarnemen, die een plekje aan het zoeken zijn om te gaan broeden. Dit moet je echt eens gedaan hebben. En traditioneel koppelen we aan deze wandeling iets extra's. Van wandelen krijg je immers honger. Vandaar dat we je een volwaardig ontbijt aanbieden in de natuur! Op deze wandeling zijn ook de deelnemers aan de grote ARDEA-vogeltour van harte uitgenodigd. Het in de programmabrochure (02) van ARDEA aangekondigde startuur en

de startplaats zijn veranderd naar onderstaande gegevens.

Praktisch:

Afspraak om 6 u op de Schroeilaan (parkeerstroken nabij station). Ontbijt om 9 u aan K.I.J.K.punt. Einde ontbijt voorzien omstreeks 10 u.

Inschrijven voor het ontbijt is noodzakelijk en dit ten laatste 30 april! Voor het ontbijt betaal je 4 euro per persoon en 2 euro voor kinderen tussen 4 en 14 jaar. Stort je deelnamebedrag voor 30 april op rek. BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "ontbijt Hobokense Polder" en het aantal personen.

Meebrengen: laarzen, verrekijker, vogelgids

Met gids Wim de ochtendlijke Polder verkennen - Foto: Luk Smets

Zaterdag 3 mei vanaf 6 u

1ste ARDEA Vogeltoer

Regionale ronde langsheen de beste vogelplekjes!

Info en begeleiding: Luc Van Schoor, 0494/33 63 09

Voor wie na de vroegochtendwandeling en het smakelijke ontbijt er nog niet genoeg van heeft, biedt ARDEA een hele dag "vogelkijken" aan.

Vanaf zonsopgang tot de avond bezoeken we opeenvolgend verschillende natuurgebieden van Hoboken tot Hove. We trachten tijdens

de wandelingen en verplaatsingen zoveel mogelijk vogels te spotten in onze regio en noteren daarbij alle plaatselijke en overvliegende vogels, auditieve waarnemingen inbegrepen. Per gebied kruisen we alle waargenomen soorten aan op de vogellijst. Na de laatste avondwandeling wordt de definitieve soortenlijst opgemaakt tijdens een slotdrink.

Dit is een groepsactiviteit voor jong en oud, en dus geen wedstrijd. Iedere vogelliefhebber(ster), van leek tot kenner, is welkom gedurende de ganse dag of een deel ervan. Je kan telkens na een wandeling meefietsen naar de volgende startplaats of er met de wagen naartoe rijden.

Praktisch:

Mee te brengen: verrekijker, telescoop en plooiestoeltje kunnen nuttig zijn tijdens de trektelling, stevige wandelschoenen/laarzen, picknick mogelijk in Fort VII om 12.30 u (dranken en soep ter plaatse verkrijgbaar). Wie vanuit Hoboken en Wilrijk meefietst tot in Hove, kan beroep doen op extra fietsvervoer voor de terugrit (na de slotdrink). Meld je daarvoor ten laatste op 1 mei aan bij Luc Van Schoor via mail luc.vanschoor@scarlet.be

We rekenen voor deze eerste ARDEA-vogeltoer op een aangenaam lenteweertje zodat alle geplande uitstappen kunnen doorgaan. Bij twijfel kan je voor de start van elke wandeling bellen naar Luc Van Schoor, 0494/33 63 09

Programma:

6 u → 9.30 u: **Broedvogels in de Hobokense Polder:** Vroegochtend-excursie. Aansluiting bij deelnemers vroegochtendwandeling (zie hoger) Afspraak: parking Schroeilaan (nabij station) – Hoboken.

9.30 u → 12 u: **Vogeltrektelling Hobokense Polder**

Je kunt deelnemen aan de laatste lentetrekking van dit jaar. Vanop de Scheldedijk komen ongetwijfeld andere vogelsoorten in de kijker. Bij zonnig weer verwachten wij ook roofvogels.

Afspraak: 9.30 u parking einde Scheldelei, Polderstad – Hoboken. Een plooiestoeltje en telescoop kunnen van pas komen.

13 u → 14.30 u: **Fort VII Wilrijk**

In het Fort, dat wordt beheerd door Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, komen zowel zang- als watervogels aan bod. Het natuurreservaat is niet vrij toegankelijk, maar voor dit ARDEA-bezoek staat de poort open. Afspraak: 13 u ingang Fort VII, Legerstraat Wilrijk. Picknick mogelijk vanaf 12.30 u in lokaal De IJsvogel. Dranken en soep ter plaatse verkrijgbaar.

15 u → 16.30 u: **Cleydaelhof te Aartselaar**

Het Cleydaelhof is een 35 ha groot natuurgebied dat deel uitmaakt van de oude bossen rond het kasteel Cleydael. Het gevarieerd landschap met oude bospercelen, weilanden en een rietveld, trekt heel wat zangvogels aan.

Afspraak: 15 u Parking Cleydaelhof, ingang Zinkvalstraat (zijstraat van de Cleydaellaan) Aartselaar.

17 u → 18.30 u: **Hof ter Linden te Edegem**

Het kasteeldomein is sinds 2012 publiek domein geworden en vormt samen met Fort V een groene zone van ongeveer 90 ha. Het domein bestaat uit een kasteelpark met vijver en daarbij aansluitend een bosgedeelte. ARDEA bezocht het al eerder voor spechtenonderzoek. Afspraak: 17 u parking ingang dreef Hof ter Linden, Drie Eikenstraat (tegenover Sint Antoniuskerk) te Edegem.

19.30 u → 22 u: **Uilenbos te Hove**

Het Uilenbos dat deel uitmaakt van een groter complex van de bossen van Moretus (Boechout) is een gesloten gebied dat enkel met een speciale vergunning kan bezocht worden. Het Uilenbos vormt een afwisseling van oud eiken- beuken- en broekbos. Wij gaan op zoek naar spechten en zo mogelijk bosuil. Afspraak: 19.30 u parking Sint Laureynsplein, centrum Hove.

22.15 u: **Slotdrink te Hove**

Wat heeft ons deze volle dag vogels spotten opgebracht? Ben je ook benieuwd hoeveel soorten er op de definitieve vogellijst geraken? Kom dan mee napraten bij een natje en een droogje. Iedereen welkom. Afspraak: 22.15 u in café Bahnhove, Kapelstraat 117/1 Hove.

Boomvalk - Foto: Guy Borremans

Zwarte specht - Foto: Guy Borremans

Zondag 4 mei om 14 u

Zwerfvuilopruimactie in en nabij de Hobokense Polder

Door Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil o.l.v. Eef Flo

Meer info: zie 6 april

Woensdag 14 mei om 19.30 u

Start Libellencursus

Info: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

Foto: Jan Verschooten

Vandaag start een vierdelige Libellencursus, een samenwerking tussen NP Hobokense Polder en NP Aartse-laar. De theorielessen en één praktijkles gaan door in Hoboken, voor de tweede praktijkles trekken we naar

Herentals. De cursus wordt begeleid door Joeri Cortens, lesgever bij NP Educatie.

Alle verdere info over deze cursus en inschrijvingsmodaliteiten: zie verder in Polder.blad

Donderdag 15 mei om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom!

Zondag 1 juni om 14 u

Zwerfvuilopruimactie in en nabij de Hobokense Polder

Door Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil o.l.v. Eef Flo

Meer info: zie 6 april

Zondag 8 juni om 14 u

Waterdiertjes zoeken in de Hobokense Polder

Een leuke doe-activiteit voor voor allen, maar speciaal voor gezinnen met kinderen !!!!

Begeleiding: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27

jonckheeredesmedt@gmail.com

In het voorjaar kreeg ons nieuwe Salamanderpad, een doe-pad voor kinderen en hun ouders (en schoolklassen) meer vorm. Meer info hierover elders in Polder.blad.

We schaften o.a. materialen aan om waterdiertjes in de plassen en grachtjes van de Hobokense Polder op te sporen.

Als je aan waterdiertjes denkt, denk je waarschijnlijk aan muggen en libellen, of aan visjes. Maar boven en onder het wateroppervlak kan je heel wat heldhaftige diertjes ontdekken, die over indrukwekkende eigenschappen beschikken.

Lange adembuizen, camouflagekleuren, zuignappen, krachtige poten en kleverig spinsel, ...

Heb je al gehoord van schaatsen-

rijders, bootsmannetjes, waterroofkevers en zoetwaterpissebedden? En wat is er leuker dan met een schepnet in het water te vissen en te onderzoeken wat er in je net zit?

Kom je met ons mee op onderzoek? Doe zeker laarzen aan ... en breng je ouders, nonkels en tantes, burens, vrienden, ... mee.

Praktisch:

Deze doe-activiteit is heel boeiend voor het hele gezin, ook met kleuters. Afspraak om 14 u op de parking op de Schroei-laan (nabij station Hoboken Polder), Hoboken. Einde omstreeks 16 u. Meebrengen: laarzen, mug-genmelk

Waterdiertjes zoeken - Foto: Luk Smets

Zaterdag 14 juni om 14 u

ARDEA zomerbijeenkomst

Gebiedsverkenning en infomoment in Hove

Info: Luc Van Schoor, luc.vanschoor@scarlet.be of
Joris Van Reusel, info@jupiter24.be

Naar een korte maar goede gewoonte koppelen we een ARDEA-vergadering aan een wandeling in een nabij gelegen natuurgebied. In de zomer nemen we een kijkje in de bossen van Hove. De uitwerking van het programma is bij publicatie van Polder.blad nog niet rond, maar

verschijnt binnenkort op de ARDEA-blog en op de website van Natuurpunt Hobokense Polder.

Iedereen welkom!

De wandeling start om 14 u. De zomervergadering start om 16 u. Info over vertrekplaats en lokatie van de vergadering (zie blog en website)

Uilenbos in Hove

Donderdag 19 juni om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom!

Vrijdag 20 juni om 20 u

Natuur in de schemering in de Hobokense Polder

Gidsen: Danny Jonckheere en Marnix Lefranc

Info: Annie Vandeweyer - Van Zwieten, 03/828 37 60

Natuur in de schemering! Dit kan vanalles zijn: de vele vogels die rondom ons fluiten, de ondergaande zon, een waterral die zijn roep laat horen vanuit de rietvelden. Kom ook kijken hoe onze Galloways en Konikpaarden het doen, hoe zij zorgen voor het mooi stuk natuur dat

zijn "beheren".

Praktisch:

Afspraak om 20 u op de Schroei-laan (parkeerstroken nabij station). Meebrengen: laarzen, verrekijker, vogelgids en muggenmelk !!!!!

Schemering in de Hobokense Polder
Foto: André Van Langenhove

Zaterdag 28 juni om 7.30 u

Daguitstap naar de Viroinvallei

Gids en leiding: Marnix Lefranc, marnix.lefranc@telenet.be
0499/23 01 91

Naast zijn schilderachtige dorpjes is de Viroinvallei bij natuurliefhebbers vooral gekend om zijn weelderige en bijzondere flora die we in de omliggende gebieden niet aantreffen. Dit komt o.a. door de ondergrond. Geologisch gezien is de Viroinvallei een uitgebreide kalkwig die gekneld zit tussen het plateau van de Condroz en de Ardennen.

Bovendien warmen de naar het zuiden gerichte kalkhellingen sneller op waardoor er een microklimaat ontstaat. Binnen dit microklimaat vinden we dan ook heel wat orchideeënsoorten, andere zeldzame plantensoorten en insecten die we normaliter veel zuidelijker aantreffen.

Tijdens onze daguitstap dompelen we ons volledig onder in de natuurpracht van de Viroinvallei. Een unieke gelegenheid om deze natuurparel te verkennen!

Praktisch:

Afspraak om 7.30 u op de parking aan 't Spant, Boomsesteenweg 335 in Wilrijk. Kostendelend vervoer aan 7 eurocent/km.

Om te garanderen dat iedereen kan meereizen, is inschrijven op voorhand verplicht. Einduur om 19 u aan 't Spant.

Meebrengen: picknick, kijker, plantengids, plantenloupe en stevige wandelschoenen.

Hommelorchis - Foto: Marnix Lefranc

Libellencursus

Lentetijd! Libellentijd !

Libellen behoren tot een van de oudste diergroepen op aarde. Ze vlogen al zo'n 325 miljoen jaar geleden rond. Vogels waren er toen nog niet, de libellen hadden het luchtruim voor zich alleen. Met dino's en veel andere dieren hebben ze een tijd lang samen de aarde bevolkt, maar de meeste van die dieren zijn reeds lang weer uitgestorven. Libellen zijn, samen met de vlinders, ook de grootste insecten die de aarde ooit heeft gekend.

In België komen een 60-tal soorten libellen voor. En er komen steeds meer nieuwe libellensoorten naar ons land. De klimaatopwarming stuwt libellen uit het zuiden naar onze contreien.

Sommige libellen, die uit het Middellandse Zeegebied stammen, blijken zich hier ondertussen ook voort te planten, en dat altijd maar vroeger in het jaar, wat erop wijst dat ze stabiele populaties gevormd hebben. Kortom, de hoogste tijd om deze dieren beter te leren kennen.

Tijdens 2 theorieavonden krijgen we met behulp van een PowerPoint

presentatie een duidelijk beeld van de libellen (juffers en echte libellen). Tijdens de 2 excursies kan de opgedane kennis in de praktijk geoefend worden.

De volledige cursus wordt gegeven door Joeri Cortens, lesgever bij Natuurpunt Educatie.

Praktisch:

Twee theorieavonden op

woensdagen 14 en 21 mei van 19.30 u tot 22.30 u in de bovenzaal van Cultuurcentrum Moretus, Berkenrodelei 34 in Hoboken.

De eerste praktijkles gaat door op **zaterdag 24 mei** van 14 tot 17 u in de Hobokense Polder.

Voor de tweede praktijkles trekken we naar Herentals, het gebied van de Nete. Op **zondag 15 juni** vertrekken we omstreeks 13 u en zullen weer thuis zijn omstreeks 18 u.

Parende waterjuffers - Foto: Toon Verbruggen

De vierdelige cursus kost 24 euro voor Natuurpuntleden en 30 euro voor niet-leden.

Inschrijving is definitief na storting van het deelnamebedrag op rekening BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "Cursus Libellen" en je telefoonnummer en/of mailadres. Verantwoordelijke cursus: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

Broedvogelinventarisatie in de Hobokense Polder Natuurpunt Hobokense Polder m.m.v. Vogelwerkgroep ARDEA

Broedende vogels zijn een belangrijke indicator voor de natuurwaarden van een gebied. Daarom wordt er eens om de paar jaar een inventaris opgemaakt van vogelsoorten die in de Hobokense Polder tot broeden komen. Hierdoor kunnen we evoluties vaststellen en dit relateren aan de ontwikkeling van de biotopen in het gebied of aan veranderingen in soortpopulaties op een grotere schaal. Hoe doet de nachtegaal het? En de blauwborst? Heeft ons jarenlang gericht natuurbeheer al wat opgeleverd?

Het maken van deze inventaris is een intens werkje dat vele (vroeg) observaties op vaste plekken en langs vaste routes vergt. In de periode vanaf 1 maart tot eind juni zal

in kleine teams gewandeld, gekeken en vooral ook geluisterd worden naar een selectie van vogelsoorten zoals o.a. nachtegaal, blauwborst en zwartkop, en worden de gegevens ingevoerd in AVI-map (een wetenschappelijke databank). Conservator en bioloog Wim Mertens coördineert het project, ARDEA werkt mee. Vrijwilligers die een steentje willen bijdragen zijn steeds welkom, maar graag met vaste afspraken zodat een samenwerking kan gepland worden. Er wordt van de deelnemers een redelijke kennis verwacht van de zangvogelgeluiden, omdat dit essentieel is voor de determinatie van vogels, die zich meer laten horen dan zien. Ook vroeg uit de veren kunnen is een basisvaardigheid die noodzakelijk

is, want de inventarisaties starten bij zonsopgang, wat soms pijnlijk kan zijn. Niets voor langslapers dus. Je krijgt er wel gegarandeerd enkele wonderschone ervaringen voor terug!

Praktisch:

Er wordt geïnventariseerd op 12 en 26 april (LVS) - 10 (LVS) en 24 (WM) mei - 7 (LVS) en 21 (BM) juni - 5 juli (BM)

Kandidaten kunnen best contact opnemen met de dagverantwoordelijke:

LVS: Luc Van Schoor, 0494/33 63 09
WM: Wim Mertens, 03/216 93 62
BM: Bert Mertens, 0499/03 00 09

Help Natuurpunt in Antwerpen mee groeien

Op dit moment zijn er meer dan 91.000 gezinnen lid van Natuurpunt. Zoveel leden hebben we nog nooit gehad, maar we zijn zeker niet van plan om bij de pakken te blijven zitten. Daarom organiseren alle Antwerpse Natuurpuntafdelingen een grootse **ledenwervingscampagne in de zomer**.

Deze campagne wordt afgerond met een feestelijk slotmoment op zondag 28 september 2014 met boottochten op de Schelde en animatie en wandelingen in de Hobokense Polder. Noteer deze datum dus alvast in je agenda!

Op naar 1000 extra leden in Antwerpen. En jij kan hierbij helpen!

- Doe mee aan de campagne **“leden werven leden”** en win onder meer een leuke boottocht op de Schelde.
- Help deze zomer mee als **ledenwerver**

En onze grootste vraag!
Help mee als vrijwilliger in de Hobokense Polder op zondag 28 september.

Het is een hele eer: de Hobokense Polder als grote happeningplaats van het slotmoment.

Ca 1000 mensen krijgen die dag de kans om gratis van op het Steenplein in Antwerpen (waar ook leuke animatie wordt aangeboden) met een boot naar Hoboken te varen.

Daar staan wij met hopelijk tientallen vrijwilligers klaar om een boeiend programma aan te bieden.

We hebben mensen nodig voor o.a.

- knutselen met kinderen
- op verschillende punten in de Polder ludieke animatie bieden (genre sprookjes- en indianenwandeling, ...)
- ondersteuning van ARDEA op Scheldedijk: info over trektellin-

gen en andere activiteiten van de vogelwerkgroep

- infostand van onze afdeling
- info over natuurbeheer

Doorheen de dag komen en vertrekken er meerdere boten met nieuwe leden/gezinnen en ledenwerfers. En natuurlijk kunnen er ook rechtstreeks mensen naar de Polder komen die dag.

Het zou wel eens heel druk kunnen worden.

Wij hebben er alvast zin in! Jullie ook? Geef een seintje aan **Danny Jonckheere, 0478/33 24 27** **Ria Thys, 03/289 73 66** of **Eva Suls, 0473/26 75 28** of mail naar **ledenwerving@hobokensepolder.be**

Belangrijk: De dienst ledenwerving van Natuurpunt organiseert **gratis** een vorming rond het werven van leden. Je leert hoe je mensen kan aansporen om lid te worden. Heb je zin om eens te komen luisteren?

Je kan kiezen tussen **woensdagen 23 april of 7 mei**.

Geef snel je naam op aan één van bovenvermelde personen of via het vermelde mailadres.

Voorlopige paddenresultaten

Net voor het indienen van Polderblad bij de drukker willen we jullie toch al wat resultaten meegeven van onze twee paddenoverzetacties.

Voor Polderstad kunnen we rekenen op een paar toffe vrijwilligers. Nancy, Linda en Chris hebben de meeste dagen op hun actief en met

deze ook de redding van **459 levend overgezette dieren**.

Spijtig vielen er wel 185 dode dieren te betreuren.

Voor Fort 8 komt bijna alles op de schouders van 1 persoon terecht en dat is Wendy, die bijna iedere dag actief is bij haar in de straat zowel 's morgens als 's avonds. Hier staat de balans op meer dan **1129 levend overgezette dieren**. En gelukkig maar 29 dode dieren.

Langs mijn kant aan jullie allen “nen dikke merci” om zo actief mee te helpen. En natuurlijk aan al de losse medewerkers ook onze dank.

Danny

In februari werd het paddenscherm geplaatst in de Schansstraat nabij Fort 8 - Foto: Danny Jonckheere

Doe-pad Salamanderpad wordt alsmaar attractiever!

Ria Thys

Een doe-pad uitbouwen voor kinderen, die in school- of gezinsverband de Polder bezoeken, vraagt de nodige inzet, creativiteit, maar ook veel werk.

We zijn dan ook trots dat we mensen "in huis" of beter gezegd in de Polder hebben die daar met enthousiasme aan meewerken.

Een idee vanuit de Goudklompjes heeft het voorbije jaar vorm gekregen.

Het Salamanderpad (de vijver Vierkante put ligt op dit pad) is slechts een km lang, maar je kan er momenteel al echt op ontdekking.

Onze Goudklompjes legden een wandelpad aan, maakten bruggen over de Leigracht, zorgden voor een rustpunt in de vorm van boomstammen nabij de vijver,

Met de natuurgidsen wisselden we van gedachten over verdere uitbouw.

Resultaat:

1) een schitterend amfibieënboard met onze vijf amfibieën op, is deze week geplaatst nabij de vijver. De bruine kikker, de groene kikker, de gewone pad, de kleine watersalamander en de Alpenwatersalamander worden voorgesteld ... en bovendien met enkele leuke doe-opdrachten voor kinderen.

- 2) Er wordt geregeld gewandeld met kleuters en kinderen van de basisschool. Onze Goudklompen plaatsten voor hen tafeltjes van boomstammen, zodat onze kleinste bezoekers kunnen kleuren, memory spelen, kleiën, zoekkaarten bestuderen, ...
Nen dikke merci, Goudklompen, voor jullie prachtig werk.
- 3) We schaften een heel pakket degelijke schepnetten en waterbakjes aan + zoekkaarten (waterdierjes en waterplanten).

Onze gidsen zullen die graag gebruiken tijdens wandelingen. Neem zeker deel aan de wandeling van 8 juni (zie Kalender).

- 4) Al enige jaren kunnen gezinnen met kinderen een rugzakje ontlelen in taverne De Schorren met allerlei natuuropdrachten en het benodigde materiaal. De Whoppie-doe-wandeling leidde kinderen en hun ouders overwegend langs de Aardgasroute (kijkhut en kijkwand - begrazingsraster - via Scheludedijk naar K.I.J.K.punt). Nu het Salamanderpad zo'n educatieve meerwaarde biedt, hebben we de lus via de Vierkante Put ook mee opgenomen in het parcours. Er worden enkele extra opdrachten toegevoegd.

Rugzakjes te ontlelen in De Schorren, elke dag (behalve maandag!!!) vanaf 11 u.

- 5) In het kader van de Zomercampagne "1000 nieuwe leden in Antwerpen" krijgt elk nieuw lid en ook de ledenwerver een splinternieuwe Antwerpse wandelfolder cadeau. 7 wandelingen in evenveel natuurgebieden. Voor de Hobokense Polder zal de vernieuwde Whoppie-doe-wandeling opgenomen worden in de wandelgids.

De Whoppie-doe-rugzak - Foto: Luk Smets

Werken in de Polder met de Goudklompjes en anderen

December 2013 - februari 2014

Tekst: Roger Desmedt - Foto's: André Van Langenhove

Vaste ploeg GKI's: Gilbert VdV, André VL, André D, Adri J, Franz VL, Michel C, Chris V, Peter VE, Johan R., Jos DG, Gilbert P, Andreas R, Freddy V, Luc D., Francina V., Chris M., Bjorn en Roger D.

Derden: Patrick Verdict (project Mix en Match), Johnny Verelst (CAW De Mare)

Jongeren: Iori, Yaro, enz ...

Woensdag 4 december

Vandaag een grijze dag, maar ... droog. Het Schroeiveld opruimen na de Natuurdag van 16/11 stond op het programma.

9 GKI's, onze nieuwelingen Luc D en Francina V, onze extra werkers Patrick en Jersey, maar ook onze voorzitter Danny J en Dirk VD (met auto voor de verhuur) waren aanwezig. Ook een allerlaatste nieuwe aanwinst Chris Moerman kwam ons versterken.

Iets later kwamen ook de Passage-mensen aan.

Op de Schroeiveide verdeelden we ons in drie groepen:

- De ingang in orde maken en een paaltje plaatsen in het midden. Nadien het Salamanderpad opfrissen.
- Het maaisel verwerken dat op 16/11 was verwerkt. 4 ladingen werden afgevoerd naar Procap.
- Al het struweel en takken, die waren blijven liggen op 16/11, verhukselen.

Een welverdiende pauze gaf even rust en toen was het terug werken geblazen. Al het hout, struweel en maaisel is weggewerkt.

Bedankt Sigrid van de Passage en jouw jongsters, knap werk geleverd vandaag. Na de lunch verder opruimen en het verhukseld materiaal naar de ingang slepen. Alle materiaal inladen en afvoeren naar Procap.

Tot: 19

Woensdag 11 december

Vandaag, een schitterende winterdag, gewerkt aan het Broekskot en kijkhut. 10 GKI's + onze extra's en de Passage-mensen trokken naar het Broekskot.

Daar werden de taken verdeeld:

- 4 mensen gingen aan de kijkhut de wilgenschermen vervangen en verstevigen + sluiptwegen dichtmaken.
- 2 man met de bosmaaier, 1 man met de combiné maaiden riet en struweel, dat door de anderen werd afgevoerd.

Na een verdiende pauze werd er verder in groepjes gewerkt en tegen de lunch kwamen de twee groepen terug samen.

De sluiptwegen waren gedicht, de kijkhut terug afgeschermd en er werd verder riet en struweel geruimd.

Daarna werden er nog wat wilgen plat gelegd om een extra barrière op te werpen naar het Broekskot toe.

Een productieve heerlijke winterdag zat er weer op. **Tot: 16**

Woensdag 18 december

Vandaag werden er rond 9 u in de ochtendschemering 15 kerstmannen en 1 kerstvrouw opgemerkt in de Hobokense Polder. De kerstvrouw (Francina) droeg een speciale muts omdat zij vandaag jarig was.

Het waren ijverige kerstmannen die langs het Eikenpad heel wat werk hebben verzet!

Struweel en bramen langs de zijkant verwijderen, oude boomstronken en overhangende takken verwijderen en boskiezel uitrijden om putten en slijkerige stukken op te vullen.

Om 11.30 u schoven de hongerige

kerstmannen aan tafel waar ze vergast werden op een heerlijke goulash, die door kerstvrouw Francina op haar "heksenvuurtje" was klaargemaakt ... Lekker ... Bedankt Francina en nog eens proficiat!

Nadien kwam er nog een verrassing! Onze secretaris/penningmeester Luk S kwam langs met lekkere taarten

die door zijn vrouwtje Ria T werden gebakken. Bedankt Ria en Luk, het was lekker!

Nadien nog wat verder opruimen en boskiezel uitrijden, tot het tijd was om in te pakken.

Moe maar voldaan trokken we huiswaarts. **Tot: 17**

Woensdag 8 januari

Vandaag onze eerste werkdag in 2014. Na de nodige nieuwjaarswensen her en der, ook onze voorzitter hield er aan om ons een goed en werkzaam Nieuwjaar te wensen, vlogen we er in.

5 man ruimden de resten van de kijkhut op, dat nadien door de tractor werd afgevoerd naar de Scheldelei. De anderen ruimden de oude spoorweg, van de Metaalstraat naar de Acérie (linkerkant) van struweel, gras en overhangende takken. Nadat iedereen terug op de werkplek was, werd heel dit gedeelte opgeruimd en was het tijd om te pauzeren.

Nadien gingen we kijken naar de greppel aan de Metaalstraat, die

Van Langenhove A

volgende week wordt uitgebreid. Ook werden de werken besproken betreffende het afsluiten (poort) van de werkweg iets voor de brug van de Metaalstraat, die nu te veel als sluiptweg gebruikt wordt. Dan lunchen en alles opruimen. **Tot: 14**

Woensdag 15 januari

Vandaag gewerkt aan de Metaalstraat.

Twee werkplekken:

- Voorbereidende werken afsluitpoort werkweg Metaalstraat (palen plaatsen + twee houtwallen)
- Greppel verbeteren (betere afwatering)

Om 9 u onder een miezerige motregen waren we niet meer te houden en vertrokken we naar de twee werkplaatsen.

Aan de Metaalstraat – werkwegpoort werden twee palen ingegraven en gebetonneerd + twee houtwallen gemaakt zodat het binnendringen (indien de poort geplaatst wordt) niet meer mogelijk zal zijn! Er werd ook een nieuwe greppel gegraven bij de ingang nieuwe wandelweg.

Uitgraven (1.5 x 1 m), afdekken (betonnen platen) en afdekken (aarde en boskiesel) Al snel was het resultaat duidelijk: het waterpeil in de Polder steeg aanzienlijk.

Ondanks de weersomstandigheden is er vandaag heel wat werk verzet. Proficiat KLOMPEN, knap werk.

Er zal heel wat kuiswerk moeten geleverd worden, het waren GEEN GOUD – maar SLIJKklompen deze keer! **Tot: 16**

Woensdag 22 januari

Vandaag gewerkt aan de Verbindingsweg, van Kijkpunt tot raster, kanten maaien en in het raster wilgenstruweel verwijderen.

15 Gkl's + onze extra's en Dirk met 4x4 (verhakselaar) vertrokken in gespreide slagorde naar de werkplek. 8 mensen namen de maaiwerken van de Verbindingsweg voor hun rekening.

10 mensen (kettingzagen en verhakselaar + rapers) gingen in het raster het wilgenstruweel te lijf.

Ik ving de school van SIBSO Begijnenvest (3 lkn en 18 jongeren) op aan de bushalte Polderstad en trok ook met hen naar de werkplaats.

Met al die werkende handen hadden de verhakelaars (na een moeilijke start) hun handen vol om al dit struweel te verwerken. Na de pauze en het vertrek van de SIBSO – jongeren werd er verder geruimd.

Hartelijk dank aan juf Nathalie, meester Herman en meester Adriaan en natuurlijk aan de jongens en meisjes van SIBSO Begijnenvest. Jullie hebben ons goed geholpen. Tot de volgende?

Tegen de middag zag de Verbindingsweg er goed uit en was er op de andere plek niet meer te zien dat hier gewerkt was.

Onder een heerlijk zonnetje lunchen en dan inpakken geblazen.

Een nuttige en aangename natuurdag zat er weer op. **Tot: 39**

Woensdag 29 januari

Vandaag werken aan Plevierenhoek, bomen en struweel ruimen. Koud, maar prachtig open weer en zon!

Om 8 u was er al geronk en gezaag te horen in de Polder! Onze 2 boomzagers deden al voorbereidend werk. De andere 11 Gkl's + onze 3 extra's laden al het materiaal en vertrekken om 9 u naar de werkplek.

Ik breng de mensen van Vivium (P&V) (9) naar de werkplek.

En ook de school SIBSO Begijnenvest (2 lkn en 8 lln), wordt naar de werkplek gebracht. Het sleuren en slijpen kon beginnen.

Tegen de aarden wal werd een houtwal gelegd. De iets dikkere stammen werden verzaagd en door onze flinke SIBSO – mannen in levende ketting omhoog gebracht. De Vivium – ploeg wou niet onderdoen en in no-time was het gezaagde hout geruimd.

Na een verdiende pauze nog wat ruimen, harken en afvoeren en klaar was kees. De SIBSO jongeren werden terug naar de bushalte gebracht,

Van Iangenroev A

hun werk zat er op.

Bedankt SIBSO Begijnenvest. Jullie hebben onder leiding van Seerske en Wouter schitterend werk verricht. Proficiat!

De anderen brachten al het materiaal naar boven en ruimden nog wat verder hout. De Vivium – mensen werden teruggebracht naar hun auto's, zodat zij een late lunch konden hebben in de Schorren. Bedankt Inge en jouw schitterende ploeg! Jullie hebben zeer hard gewerkt vandaag. De overgebleven Gkl's bleven verweesd achter om te lunchen. Alles terug inladen en vertrekken.

Een schitterende natuurdag zat er weer op. **Tot: 33**

Woensdag 5 februari

Er werd vandaag op drie fronten gewerkt:

- 2 Gkl's bleven aan de container achter om de houtleverancier (hout voor het nieuwe kijkscherm) op te wachten!
- 4 Gkl's gingen achter de Leygracht de sluiptweg tussen de gracht en de Metaalstraat afsluiten door bomen te vellen.
- De andere 8 goudklompjes + extra (Patrick) en onze genodigde (vriend van Chris M) Bjorn trokken naar het Hoogveld.

Even later werden ook de SIBLO jongeren (11) vergezeld door juf Kelly en juf Linda, door Chris met de tractor naar het Hoogveld gevoerd. Het Hoogveld werd met een heel stuk uitgebreid.

- wortelstronken werden uitgegraven
- oude Jdk stengels werden ge-

maaid en afgevoerd

- oud stortmateriaal en hout werd opgeruimd.

Na de pauze verder opruimen. De andere werkers kwamen ook ter plaatse, zodat we in volledige bezetting het veld te lijf gingen.

De jongeren van SIBLO moesten dan vertrekken en werden met de tractor teruggebracht. Bedankt juf Kelly en juf Linda en zeker jullie leerlingen. Jullie hebben schitterend werk geleverd.

De GKI's bleven nog verder ruimen en lunchen. Een schitterende natuurdag zat er weer op. **Tot: 29**

Woensdag 12 februari

Vandaag weer een schitterende dag, volop zon en aangename werktemperatuur. We gingen het veld 101 (tussen binnendijk en Scheldedijk) ruimen – maaien en struweel verwijderen. 13 GKI's + onze 3 extra's waren vandaag paraat.

2 GKI's gingen het hek van de werkweg naar het depot herstellen. De andere trokken met tractor en maaibalk + alle materiaal naar de werkplek.

Toen ook de Polderstadschool op de werkplek was aangekomen, werden de taken verdeeld. De flinkerds (met handzagen) van de Polderstadschool gingen het struweel te lijf, dat door de anderen werd weggewerkt in een takkenwal parallel aan de wandelweg. Met maaibalk en bosmaaier werd het struweel en begroeiing aangepakt en dit maaisel werd door flinke leerlingen met rakels en rieken weggewerkt. Na de pauze werd er verder doorgewerkt, tot het tijd was voor de jongeren om te vertrekken. Bedankt juf Nele en de jongeren van de Polderstadschool, jullie hebben vandaag flink gewerkt. Zeer enthousiaste en ijverige leerlingen. Iedereen was het er over eens ... jullie mogen gerust terugkomen. Nen dikke merci juf Nele en haar kids!

De anderen werkten nog even door en toen lunchen. Alles verder opruimen en inladen. Een prachtige natuurdag zat er weer op en het werk mocht gezien worden. **Tot: 36**

Maandag 17 februari

Plaatsen nieuw kijkscherm op plaats van afgebrande kijkhut.

Tijdelijke constructie in afwachting van plaatsing nieuwe kijkhut. Laat ons hopen dat dit kan blijven staan tot de nieuwe hut er is! (?)! **Tot: 5**

Woensdag 19 februari

Vandaag weer een schitterende dag in de Polder

9 GKI's, 2 extra's + 1 kind (Mina) + SIBLO (juf Karen en 9 lln.) + de Passage trokken naar het Hoogveld (CG) om dit verder uit te breiden, op te ruimen en van wortelstokken (Jdk) te ontdoen.

3 GKI's gingen aan de Acièrie palen plaatsen voor een nieuwe poort en een sluitpaal vervangen.

Op het Hoogveld werd er gegraven, gemaaid en gezaagd dat het een lust was. Na een verdiende pauze vloog iedereen er terug in, zodat tegen 11.30 u het Hoogveld dubbel zo groot was (na twee weken aanpak) 11.30 u: tijd voor de SIBLO, Passage jongeren en sommigen van ons om te vertrekken. Bedankt juf Karen en jouw leerlingen. Jullie hebben schitterend werk geleverd. Tot de volgende. Bedankt ook Passagemensen jullie hebben ons vandaag zeer goed geholpen. De overgebleven GKI's werkten gestaag door tot 13 u om met een verdiende lunch af te sluiten. Na opruimen en inladen, zat deze schitterende natuurdag er weer op. **Tot: 28**

Woensdag 26 februari

Vandaag gewerkt aan de Scheldedijk en Barbervan. 4 GKI's gingen palen plaatsen aan oude kraal aan de Scheldedijk (om later nieuwe poort te plaatsen). Nadien ook de scheefge-

groeide bomen boven het Zandweel verwijderen.

9 GKI's + onze 2 extra's gingen naar de werkweg naar het Depot. Daar werden de machines gestald en begon het handwerk. Het aanwezige struweel en enkele gekapte bomen werden naar de werkweg gebracht. De ondertussen aangekomen SIBLO lln. (16) onder leiding van juf Leentje en stagiaire Merel, begonnen dit struweel en takken via de werkweg naar de poort te slepen, waar ze vakkundig gestapeld werden, zodat er naast de poort geen doorkomen (?) meer aan is.

Dan was het tijd om te knabbelen, drinken en even te rusten, om nadien terug te werken. 6 jongens onder leiding van juf Leentje en juf Merel, voerden boskiezel naar het Eikenpad om de ergste slijkerige stukken te verstevigen. De werkers van de palen en bomen kwamen ons verzoegen en met de volledige ploeg werd al het struweel afgevoerd. Ook nog enkele kruiwagens boskiezel naar het Eikenpad voeren. De SIBLO jongeren moesten dan vertrekken naar hun school.

Bedankt, juf Leentje, juf Merel en jullie hard werkende leerlingen. Jullie hebben vandaag heel wat werk verzet! Tot de volgende.

De overgebleven werkers gingen even naar de Metaalstraat, om daar de ingangsweg iets steviger te maken, zodat hier ook boskiezel kan geleverd worden.

Na een lunch werd het tijd om op te ruimen en in te laden.

Een prachtige natuurdag zat er weer op. **Tot: 33**

Wat gebeurt er in de Polder?

Wim Mertens

De kijkhut in 2004 - Foto: Toon Verbruggen

hut een geliefkoosd doelwit voor vandalen. Het begon met het vernietigen van de educatieve vogelborden die we, naïef als we waren, in de kijkhut hingen. Het ging verder met het bekladden van de wanden met vunzige grafiek en praat, kleine brandjes, gat in het dak, de deur er uit geschopt... Ooit wist een parkwachter enkele daders te klissen. Nadien ging het een tijdje beter. Ondertussen zijn de parkwachters verdwenen en nieuwe vandalen verschenen. Op 21 december werd de kijkhut tenslotte vak-kundig in de as gelegd, enkel het niet brandbare dak bleef over.

Tijdelijke kijkwand en nieuwe kijkhut

Hoewel de moed ons na dergelijk voorval toch wel in de schoenen zakt, bleven we niet bij de pakken

Vandalisme, vandalisme, vandalisme ...

... tot in den treure herhaald. Helaas is dit alweer het eerste item van deze rubriek. Het is om moedeloos van te worden!

Een onheuglijke opsomming:

- brandstichting, kijkhut volledig in de as gelegd,
- hooi nog maar eens in brand gestoken in de Aciérie;
- houten weidepoort aan de oude spoorweg uit de grond getrokken en als brandhout gebruikt in de Aciérie,
- diefstal van een degelijk beveiligde cameraval op een zeer afgelegen plek,
- brandstichting aan het bordje "Salamander-pad" van de Polderstadschool.

Het lijkt wel of hele hordes vandalen de Polder onveilig maken. Wat we ook maken, het wordt beklad, beschadigd, afgebroken of in brand gestoken. En toch gaat het waarschijnlijk maar over enkele, weliswaar zeer actieve, individuen.

Gelukkig krijgen we ondertussen meer ondersteuning van buurttoezicht, district en politie. Toch blijven de daders voorlopig onvindbaar. Mocht u iets verdacht opmerken, mocht u iemand iets zien vernielen,

Ook jij kan helpen

Een nieuwe grotere en veiligere kijkhut zal uiteraard veel kosten. We zoeken langs verschillende wegen financieringsmogelijkheden. Van onze collega's van Natuurpunt Aartselaar kregen we reeds een gift van 500 euro.

Maar ook jij kan helpen met een milde gift. Stort uw gift op het rekening **BE56 2930 2120 7588** van Natuurpunt vzw

met vermelding van "**F-04010 Kijkhut Hobokense Polder**".
Giften vanaf 40 euro zijn fiscaal aftrekbaar.

aarzel niet en verwittig snel de politie om het voorval te melden. Ondertussen blijven wij alles herstellen en herbouwen.

R.I.P. kijkhut

De kijkhut heeft 14 jaren dienst gedaan, ze werd na een lang bouwproces op 13 mei 2000 ingehuldigd. Tijdens haar bestaan wisten fotografen en vogelkijkers haar naar waarde te schatten. Je zat er dicht bij de vogels, steeds licht in de rug. Maar al van het begin van haar bestaan was de

zitten. Op de plek van de kijkhut bouwden de Goudklompjes ondertussen al een tijdelijke kijkwand. Nog enkele schermen erbij en de watervogels kunnen terug genieten van de nodige rust op het Broekskot.

Guy Boremans

Net op tijd voor het broedseizoen! Bovendien kan elke wandelaar nu genieten van die mooie vogels en van het uitzicht op de mooie plas. Ondertussen zijn we volop plannen aan het maken voor een nieuwe kijkhut. Eén ding staat vast, ze zal worden gebouwd met stevige en onbrandbare materialen. We zouden ze graag iets groter maken, maar het valt nog even af te wachten of we daarvoor een bouwvergunning kunnen krijgen. Die bouwvergunning willen we in elk geval nog dit jaar aanvragen zodat we in 2015 met de bouw kunnen starten.

Wandelpad tussen Broekskot en Rallegat

De aangekondigde herstelling van het wandelpad tussen Rallegat en Broekskot is niet uitgevoerd. Door de zeer natte omstandigheden bleek dit niet meer mogelijk. Het staat op de planning van het najaar. Hetzelfde geldt voor het wandelpad op de oude spoorweg tussen de Metaalstraat en de Aciérie. Het "moerasgevoel" blijft op deze wandelpaden nog even behouden.

Verwijderen stal

De tijdelijke stal in het begrazingsraster, geplaatst door onderzoekers van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO), werd verwijderd. Het bouwwerk werd gedurende twee jaren gebruikt om te onderzoeken of (Galloway) runderen, die in natuurgebieden bijna als wilde

dieren leven, gebruik maken van een stal. Volgens de wet op dierenwelzijn is een stal namelijk verplicht als je runderen of paarden houdt, ook bij begrazingsprojecten in natuurgebieden. Eén van de koeien kreeg een GPS-zender rond haar hals die om het half uur haar positie doorstuurt. Met deze gegevens konden de onderzoekers nagaan waar de

kudde (de runderen blijven meestal bij elkaar in de buurt) rondliep, welke delen van het begrazingsgebied preferentieel gebruikt werden en dus ook of de stal werd gebruikt. Uit de resultaten blijkt dat de dieren bijna nooit gebruik maken van de stal, ze vinden voldoende beschutting tussen de bomen en struiken. De dieren vertonen geen voorkeur voor beschutte of open plekken, enkel tijdens de zomer vertoeven ze overdag meer op beschutte plekken (schuilen tegen de warmte).

Salamander pad – buitenklasje

Het Salamanderpad, een korte wandellus specifiek aangelegd voor schoolbezoeken met kleinere kinderen, wordt verder ingericht. Het buitenklasje aan de Vierkante put kreeg enkele natuurlijke tafeltjes die de kinderen kunnen gebruiken om op te tekenen of schrijven. We gebruikten hiervoor bomen die werden gerooid om meer lichtinval op de plas te krijgen. Hierdoor zullen er meer waterplanten groeien en dat zal op zijn beurt meer ... salamanders lokken!

Opgelet! Nieuw rekeningnummer!

Natuurpunt Hobokense Polder heeft een nieuw bankrekeningnummer. We hebben voortaan een rekening bij de ethisch verantwoorde bank Triodos.

Alle betalingen voor cursussen, ontbijten, weekenden, ... gebeuren voortaan op BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder vzw.

Cursus Natuurbeheer, Hoogstraten, najaar 2013

Verslaggeving: Peter Van Elsacker

Hier zitten we dan voor de cursus Natuurbeheer in de Klapenster, het bezoekerscentrum waarin Natuurpunt Markvallei zijn stek heeft. Het zijn mooie lokalen in de gebouwen van de voormalige landbouwerskolonie van Wortel bij Hoogstraten, in de vroege 19de eeuw opgericht om paupers een huisje en een lapje grond ter beschikking te stellen. Julie kennen het misschien wel, meer dan een jaar geleden heeft Natuurpunt Hobokense Polder er nog een wandeling gemaakt en de Halsche Beemden bezocht. Dit laatste gebied langs het Merkske waar men terecht fier op is, zullen we in het kader van de cursus bezoeken. Maar daarover straks meer.

Natuurbeheer, goed, maar wat is dat nu eigenlijk: natuur? De lesgever Jens Verwaerde van Natuurpunt begint al direct met een enigszins filosofische aanpak die doet nadenken. Voor de ene is zijn/haar poedel al een brok natuur, voor de andere moet het een oerwoud zijn. Waar denk je aan bij het woord "natuur"? Na wat brainstorming worden we zachtjes geleid tot "spontaniteit": natuur is wat spontaan is, wat zich spontaan ontwikkelt. Zo komen we al wat verder: jouw gazonnetje, helaas, is in dit opzicht weinig natuurlijk, de bespoten preivelden van boer Teun al evenmin, de Hobokense Polder al heel wat meer. Hoewel het geen oernatuur is zonder invloed van de mens; dat type natuur is heel erg zeldzaam geworden in de wereld en bestaat weinig of niet meer in Eu-

ropa, laat staan in België. In deze contreien spreken we meestal over halfnatuur: de mens heeft het abiotische landschap bepaald, maar de planten- en diersoorten zijn niet door hem gekozen (abiotisch = niet-levende factoren, zoals chemische, fysische en klimatologische factoren, reliëf). Al moet je zulke definities niet al te zwart-wit nemen. Dit is het type natuur dat onder andere Natuurpunt beheert.

Neem nu de Hobokense Polder: een dikke laag opgespoten grond, duidelijk door mensen, maar wat er groeit en rondstruint is er vanzelf – spontaan – gekomen. Dan is er tussen deze beide natuurtypes nog "begeleide natuur" waar de mens slechts onrechtstreeks invloed heeft door bijvoorbeeld vee te laten grazen, maar er voor de rest geen poot naar uitsteekt, of oude verlaten ontginningen van veengebieden. En uiteraard kan men nog meer onderverdelingen in natuurtypes gaan bepalen: bos, struweel, ruigte (die hoge kruidenvegetatie bijvoorbeeld aan de kant van de weg, door sommigen liefelijk "vuiligheid" genoemd), grasland, heide en landduin, kustduin, moeras, plassen, waterlopen, slik en schor, enz.

Waar past de Hobokense Polder in? Die bestaat als natuurgebied niet lang want: *"De polders werden in de jaren zestig opgehoogd, maar het is heerlijk wandelen in de nieuwe*

natuur die daarna ontstond. Op de lager gelegen delen zijn ondiepe plassen ontstaan met rietkragen, moerassen en wilgenbroekbossen. Op de hoger gelegen delen vinden we graslanden, ruigten en wilgenstruwelen. Al deze biotopen zijn spontaan tot stand gekomen. Dergelijke verscheidenheid

Peter aan het werk met de maaibalk
Foto: André Van Langenhove

zorgt voor een aangename variatie in het landschap en voor een onverwacht grote rijkdom aan dieren en planten." (Ref. 1). Voilà, de verschillende landschapstypes oftewel de biotopen staan netjes onderlijnd.

De biotopen die in onze regio voorkomen, komen uitgebreid aan bod: het ontstaan, de kenmerken en de mogelijke beheersmaatregelen. Het gaat over de rol van oppervlakte- en grondwater, technieken om eutrofiëring van het water tegen te gaan en de grond te verschrallen (dus het wegwerken van een overmaat aan voedingsstoffen), de verschillende technische middelen en machines die gebruikt kunnen worden (kettingzaag, bosmaaier, maaibalk: kom ze zien en horen op onze beheersdagen in de Polder!).

Er is heel wat Nederlandstalige literatuur over die natuurtypes gekoppeld aan specifiek beheer, maar dat zou ons te ver leiden.

Beheer, het woord is gevallen, dat is op zich geen spontane gebeurtenis. Een doelstelling van beheer is het creëren, herstellen of in stand houden van geschikte omstandigheden waarin de natuur zich verder spontaan kan ontwikkelen. Dat kunnen drastische ingrepen zijn om een cultuurlandschap (akker, weide, intensief uitgebate landbouwgrond, ...) terug om te zetten naar het vroeger historische landschap: echt natuurherstel dus. Historische bronnen kunnen hierover nuttige informatie geven: de Ferrariskaarten uit de 18de eeuw (Ferraris was een

André Van Langenhove

“Klapstoelbeheer” - Foto: Peter Van Elsacker

Oostenrijkse baron/generaal), oude stafkaarten, foto's en archieven. Minder drastisch – en wat we vaak zien in een natuurgebied – zijn de beheerswerken voor het behoud/onderhoud van dat gebied in een bepaalde toestand. Men zal daarbij de natuurlijk “successie” tegengaan en in een bepaalde fase houden. Successie is de evolutie van een natuurgebied, in onze streken is dat meestal naar een gemengd loofbos. Een voorbeeld: als men niet ingrijpt in de Hobokense Polder, dan zal dat gebied verbossen. Daarom wordt er gemaaid en gekapt dat het een lieve lust is om de boel meer open te houden en een divers landschap met een hogere biodiversiteit te creëren, met bos en moerassige stukken met plassen, rietkragen en natte stukken. Dit schept de geschikte omgeving voor de spontane vestiging van typische planten en dieren die aangepast zijn aan die biotopen.

Dat is een heel andere opvatting dan die ik op mijn vakantie in Galloway (Schotland) heb gezien. Men heeft daar de rode wouw geïntroduceerd en die wordt bijgevoerd: tot 1/3de van de dagelijkse caloriebehoefte wordt die vogels voorgeschoteld. Letterlijk, elke dag wordt slachtafval op een soort tafels en op de grond uitgekieperd (£ 1 toegangsprijs ter ondersteuning van het project van de The Royal Society for the Protection of Birds, RSPB). Het had wel

iets om in de druillige namiddagmist tientallen vrouwen te zien wachten voor etenstijd in de bomen rondom.

Ik dwaal wat af maar het toont aan dat er binnen het natuurbeheer verschillende evenwaardige opvattingen bestaan en er zware discussies gevoerd worden. Beheren is keuzes maken, zo krijgen we te horen, maar als er gekozen is voor een bepaald beheer, blijf dan consequent bij die keuze en verander die niet om de zoveel jaar. Uiteraard moet je de resultaten kritisch blijven evalueren en het beheer bijsturen. En neem niet de beheersmaatregelen van een ander (gelijkaardig) gebied klakkeloos over.

Van drastische ingrepen over gewoon beheer komen we tot een minder besproken beheersvorm: “klapstoelbeheer”, een term uit Nederland voor niets doen. Gewoon de natuur zijn gang laten gaan. En neen, de Goudklompjes op woensdag doen niet aan klapstoelbeheer, die zijn net even aan het eten op het moment dat jij daar voorbij komt geslenterd.

Maaien, bomen en struiken kappen en zagen, paden onderhouden en bewegwijzeren, omheiningen en klappoortjes plaatsen, herstellingen doen, enzovoort, dat zijn allemaal menselijke activiteiten. Maar vergeet de begrazing door onze dierlijke medewerkers niet, meestal (Galloway)

runderen en (Konik)paarden die wij in de Polder ook hebben. Begrazing brengt meer structuur in de vegetatie en dus een meer diverse plantengroei, en helpt ons in de strijd tegen de immer woekerende Japanse duizendknoop. Een weetje: paarden zijn goed voor graslandbeheer, maar (oer)runderen graasden oorspronkelijk eerder in bossen. Dat is verrassend, als we kijken naar ons landbouwvee in hun vette weiden, maar interessant om eens te noteren als je regelmatig in de Polder wandelt, waar je de paarden en de runderen het meest tegenkomt.

Andere grazers kunnen ook dienst doen: schapen, geiten, ezels, en in Nederland worden zelfs proeven gedaan met varkens om het naalddapje onder naaldbossen te “bewerken” en de grond om te woelen.

Brengen die grazers geen extra bemesting mee? Neen, want wat zo'n beest uitscheidt (...), heeft het eerst daar opgegeten. Een soort vestzakbroekzakoperatie van voedingsstoffen bij manier van speken.

Natuurbeheer draait vrijwel altijd uit op vegetatiebeheer en als dat goed zit dan hoopt men dat de specifieke, aangepaste fauna zich daar zal vestigen. De rest van de cursus concentreert zich vooral op de vegetatie. Goed, we hebben een natuurgebied dat we moeten beheren. Als we de toestand van de bodem (vochtigheid, voedselrijkheid) en de omgeving (licht) willen kennen, dan kunnen we chemische analyses en andere metingen laten uitvoeren, maar dat is duur en tijdrovend en niet voor elke vereniging bereikbaar. Maar vermits bepaalde planten gebonden zijn aan bepaalde bodem- en omgevingsomstandigheden, kunnen we daarvan gebruik maken. Ellenberg, een Duits ecoloog, stelde uitgebreide tabellen op om aan de hand van de aanwezige vegetatie een idee van de toestand van de bodem en de omgeving te vormen, dat helpt dan om beheersmaatregelen op te stellen. Om het eens extreem voor te stellen: op een natte, rijke bodem waar weinig licht is, gaan we niet proberen om droge heide te krijgen. Het is op dergelijke factoren waarop men zich in het natuurbeheer toespitst om het gewenste natuurtype te

bereiken: waterbeheersing, zuurtegraad van de bodem (bv. ongewenste verzuring van heide), voedselrijkdom (vaak ongewenste vermeting) enz. Daarbij wenst men waardevolle natuur te creëren met een hoge biodiversiteit, rekening houdend met de lokale omstandigheden, het moet tenslotte geen “botanique” of “zologie” worden. Zoals in het begin gezegd, planten en dieren moeten zich spontaan vestigen en verder ontwikkelen. Dat kan gebeuren vanuit de “zaadbank” (van planten welteverstaan), dat zijn de zaden van de oorspronkelijke flora die jarenlang in de bodem bewaard zijn gebleven en toch nog hun kiemkracht hebben behouden. Als dat zeldzame planten zijn dan is dat mooi meegenomen. Het grote probleem zijn die ag-gresieve “exoten” die de inheemse planten wegconcurreren. Mooi voorbeeld – nou ja – is de Japanse duizendknoop, berucht in de Hobokense Polder en ver daarbuiten. We proberen die zoveel mogelijk terug te dringen door te maaien tot ze (of wij) erbij neervallen, laten ze opvreten door de Gallowayrunderen, steken de wortelstokken uit.

Inheemse planten, exotische planten en nog wat tussenliggende twijfelgevallen, hier kan men lang over uitweiden. Laten we kort door de bocht gaan en zeggen dat het vooral die soorten zijn die zorgen baren die recent (tot enkele decennia terug) zijn ingevoerd door de mens en die zich ongewenst zeer sterk uitbreiden.

Ja, er komt buiten de beheerswerken zelf nog heel wat kijken. Het opstellen van een beheersplan, de goedkeuringen krijgen, de overheden overtuigen van de waarde van het gebied, budgetten vrijkrijgen, de opvolging (“monitoring”) van de effecten van het beheer, de evaluatie en bijsturing ervan. En ook zeer belangrijk: de sociale aspecten. Een natuurgebied is geen exclusief eiland voor een paar natuurfreaks, een goede relatie en betrokkenheid van de omwonenden en andere betrokkenen is zeker een pluspunt. Dat wordt bij de Hobokense Polder zeker niet vergeten, tal van activiteiten staan voor iedereen open: begeleide wandelingen door de natuurgidsen, het maandelijks weekendbeheer,

het wekelijks beheer door de Goudklompjes met de hulp van scholen uit de buurt, cursussen, weekends, uitstappen, het ledenblad, enz... bekijk het allemaal maar op de website www.hobokensepolder.be

En nu naar buiten! Theorie is mooi, maar we willen wel eens zien of dat wel werkt. Er werden drie wandelingen in de buurt van Hoogstraten gedaan onder leiding van Bart Hoeymans, boswachter van het ANB (Agentschap voor Natuur en Bos). We bezoeken Wortel Kolonie, de Halsche Beemden langs het rivierviertje Het Merkske en de Elsacker. Onze gids vertelt uitgebreid en met veel kennis en enthousiasme over de inrichtings- en beheerswerken die in die drie gebieden werden en worden uitgevoerd met indrukwekkende resultaten. Zeer leerrijk en een plezier om naar te luisteren, maar zo veel informatie kan ik hier in dit verslag niet kwijt. Toch wil ik je nog een korte beschrijving geven van de gebieden die een bezoek waard zijn. Wortel Kolonie is nu een gebied met bosdreeven, open akkers en graslanden, de oorspronkelijke heidevennen worden terug hersteld. Door het verleden als landbouwerskolonie is het een uniek cultuurhistorisch landschap en men hoopt om het op de werelderfgoedlijst van de UNESCO te krijgen. Er worden stukken begraasd door schapen en – het lijkt wel afgesproken – we komen de kudde tegen, met een échte herder met staf en herdershond.

De vallei van het Merkske en de Halsche Beemden, mijn (modderige) favoriet, we volgen een deel van het laarzenpad en dat moet je letterlijk nemen. Graslanden en drassige hooilanden aan weerszijden worden afgewisseld met kleine bosjes (zwarte els en es), houtkanten en ruigtes. Het is zeker eens te bezoeken in het voorjaar voor de voorjaarsbloeiers zoals speenkruid, bosanemoon, dotterbloem en slanke sleutelbloem. De Elsacker is een voormalig domein van de abdij van Thorn beheerd door rentmeester Wouter Van den Elsacker in de 16de eeuw. Daaraan heeft het zijn naam te danken en het heeft dus niets van doen met akkers vol els of iets dergelijks. Het is het favoriete gebied van onze gids en is zeer afwisselend met verschillende biotopen: bossen, heide, vochtige graslanden, vennen (waaronder met ontwikkeling van hoogveen), poelen en vijvers en gageelstruweel.

Niets beter om af te sluiten dan met gageel, typisch voor de Kempen en gebruikt om bier te brouwen totdat hop algemeen werd. Maar het wordt nu nog gebruikt in het Natuurpuntbier “Gageleer”. Schol!

Referentie:

(1) (www.natuurpunt.be/nl/de-natuur-in/natuurgebied-hobokensepolder_408.aspx). En kijk zeker ook op onze eigen site: www.hobokensepolder.be > Natuurgebieden > Hobokense Polder.

Het Merkske - Foto: Peter Van Elsacker

Kettingzaagcursus, Zoerselbos, januari 2014

ECS 1 (INVERDE) - Verslaggeving: Chris Verschueren

moet geslepen worden. Hiervoor werden dus de bestaande technieken besproken.

Ondertussen was de dag reeds ver gevorderd en moest er toch iets in praktijk gezet worden: buiten, en het was koud, kregen we elk een vuile ketting-

zaag toege-
stopt. Deze
moest nu
helemaal
uiteenge-
haald en
schoon-
gemaakt
worden !! De ketting
was natuurlijk bot en
moest ook geslepen
worden....dus...aan 't
werk!

Ergens verder in de
namiddag heeft Wim
zijn kettingzagen,
gepoetst en geslepen,
allemaal netjes terug
gekregen....eerste
taak volbracht en
eerste dag voorbij.
Het Boshuisje aan
de overkant van de
weg was dicht zodat
wij met

Eindelijk konden wij onze energie
botvieren op de vele boomstammen
in dit prachtige bos.

Na al deze oefeningen zouden wij
moeten weten hoe wij met een ket-
tingzaag moeten omgaan en staande
en omgevallen bomen moeten
verzagen.

Dit zullen wij nu in praktijk moeten
brengen en "klaar is kees"! Deze
eerste cursus was zeer interes-
sant en is zeker een aanrader.

PS: de volgende cursus ECS 2 gaat
over de basisveldtechnieken en is
zeer praktijk gericht...zou dus ook
zeer nuttig zijn.

Dinsdag 28 januari – Zoerselbos

Onder een koude bewolkte hemel
trekken wij, Freddy en ikzelf, om
8.15 u het bezoekerscentrum van
het Zoerselbos binnen waar lesgever
Wim Vancraeynest ons opwacht.

Wij zijn met 5 "leerlingen" voor
de ECS 1 (European Chainsaw
Standards) cursus.

Wim beschrijft ons de kettingzaag
van binnen en van buiten, hoe deze
werkt en hoe ze te behandelen en
onderhouden.

Na deze zeer technische uiteenzet-
ting werd ons natuurlijk ook diets
gemaakt dat de ketting ook een zeer
belangrijk onderdeel is (ja dat wis-
ten wij natuurlijk al!) dat regelmatig

grote dorst huiswaarts
gekeerd zijn.

Woensdag 29 jan. - Zoerselbos

Bij een lekker zonne-
tje en 3°C (dus zeer
koud!) zijn wij rond
8.30 u, met speciale
broeken en laarzen,
het Zoerselbos in ge-
trokken voor een dagje
praktijkoefeningen.
De verschillende
manieren van zagen
en afkorttechnieken +
de nodige veiligheids-
voorschriften werden
hier uitgetoetst.

HOLLEBEEKPARK onder grote druk !

Tekst: Frans Thys - Foto's: Dirk Vanderpe

Scheldewegel

Het voorbije half jaar hebben we behoorlijk tijd moeten steken in het opvolgen van beleidskwesties.

Eerst was er het **dossier 'RUP Bufferzone Hoboken'**, bedoeld om verschillende planologische fouten recht te zetten nabij de Hobokense Polder. Deze fouten zijn een gevolg van een soms heel onnauwkeurig opgesteld gewestplan. Speciaal de KMO zone zuidelijk van Polderstad is op dit plan onjuist ingekleurd, zodat sommige bedrijven daar problemen hebben met het bekomen van vergunningen, omdat ze 'op papier' deels zonevreemd zijn. Deze onnauwkeurigheid geldt ook voor de Scheldedijkwegel: heel de dijk, inclusief de inlandse dijkflank en de beek onderaan zijn op het gewestplan niet ingekleurd als 'natuurgebied', wat nochtans de bedoeling was. Dit onderdeel van de Hobokense Polder is overigens beschermd als landschap. Het zou niet meer dan normaal geweest zijn dat in dit nieuwe RUP ook deze anomalie rechtgezet wordt. De bevoegde Schep R. Van de Velde heeft ons augustus 2013 per mail medegedeeld dat een bestemmingswijziging van de Scheldedijkwegel in dit RUP logisch zou geweest zijn. Alleen heeft hij er aan toegevoegd dat zulks praktisch niet meer haalbaar was. Ondanks onze herhaalde motivatie deze logische aanpassing toch door te voeren is daar niet op in gegaan: in januari van dit jaar is dit RUP onveranderd goedgekeurd in de gemeenteraad.

Het nieuwe RUP voorziet voor de Scheldedijkwegel nu een kakofonie van bestemmingen: natuur, zone voor ambachten/KMO, bufferzone en woonzone. Waarschijnlijk is het de enige dijkflank/gracht, het enige stuk natuur in Vlaanderen dat planologisch zoveel uiteenlopende bestemmingen heeft!

Concreet heeft dit niet direct gevolgen voor de Hobokense Polder omdat de 'bescherming als landschap' ook voor dit onderdeel van het natuurgebied overeind blijft.

Eikenbos aan de Hollebeek

Concrete gevolgen zijn er wel voor dat andere dossier waar we de voorbije maanden veel tijd en energie in gestoken hebben: het 'eikenbos' aan de Hollebeek. Oktober vorig jaar is de verkavelingsvergunning voor 1 hectare van dit bos openbaar gemaakt. Wij en ook BOS+ hebben dit aangegrepen om bij de provincie beroep aan te tekenen tegen dit besluit, de allerlaatste mogelijkheid om deze zoveelste aanslag op het bospatrimonium in Vlaanderen een halt toe te roepen.

Wij hebben ons beroep gebaseerd op volgende elementen:

- 1) het verlies aan biodiversiteit, de nadelige gevolgen van het verdwijnen van dit bos voor mens, dier en plant zijn onvoldoende bestudeerd en gekend
- 2) er is geen kosten-batenanalyse uitgevoerd tussen de 2 mogelijke opties: het bos behouden enerzijds, de verkaveling toestaan anderzijds
- 3) er zijn onvoldoende compenserende maatregelen genomen in de buurt van de verkaveling om het verdwijnen van dit bos op te vangen.

De Bestendige Deputatie van de provincie besliste uiteindelijk het beroep niet in te willigen, omdat er geen rechtsgrond aanwezig was om

hierop in te gaan. Wel beloofde zij mee haar schouders te zetten om tot boscompensatie te komen in de nabije omgeving. Dit laatste is een troostprijs, maar zou niet mogelijk geweest zijn zonder onze actie. Intussen hebben we een bespreking gehad met de Bestendig Afgevaardigden Lemmens (N-VA) en Röttger (Sp.a). We hebben er enkele mogelijkheden opgesomd, waarvan vooral het voorstel te bebossen aan de andere zijde van de Hollebeek op interesse kon rekenen. Planologisch kan dit, omdat daar een 'parkzone' ligt; de praktische moeilijkheid is dat het om privéterrein gaat en de overheid dus eerst delen in eigendom moet verwerven. Interessant vond men ook dat mits een deel van deze parkzone openbaar domein kan worden de wandelmogelijkheden vanaf de Hollebeek naar Fort VII en naar het Schoonselhof gevoelig verbeteren. Alles bijeen moet je er rekening mee houden dat in de loop van dit jaar ongeveer 2/3^e van dit bestaande Hollebeekbos verdwijnt. Het resterende deel nabij de beek wordt openbaar domein, deel waarin ook een wateropvang aangelegd wordt ten behoeve van de verkaveling.

Nieuw bouwproject aan de Hollebeek

Alsof deze teloorgang niet voldoende

is, kwam er einde januari een nieuwe jobstijding in verband met de Hollebeek.

In de Hollebeekstraat is er tussen de huisnummers 113 en 131 nog geen bebouwing. Dit is een privé-bouwgrond die loopt tot tegen enerzijds de Hollebeek anderzijds het woonerf van de J. De Ceulaerdestraat. De bedoeling van de stad is altijd geweest om met de eigenaar een overeenkomst af te sluiten dat gebouwd kon worden mits een behoorlijk stuk grond af te staan dat gevoegd wordt bij het in realisatie zijnde Hollebeekpark. Zodoende krijgt dit stuk grond niet alleen een sociale functie, maar verhoogt het ook de oppervlakte die eventueel kan overstromen, moest de Hollebeek daar buiten zijn oever treden.

Door het intussen opgeheven A.G. Stadsplanning is lang energie gestoken in een overeenkomst die de realisatie voorziet van 4 ééngezinswoningen langs de Hollebeekstraat, 2 ééngezinswoningen op de koppen van het vermelde woonerf en een hoofdtoegang tot het achterliggende park vanuit de Hollebeekstraat. Deze visie is door de Stad Antwerpen o.m. publiekelijk gemaakt via de website: www.antwerpen.be/docs/Stad/Stadsvernieuwing/Districten/Hollebeek/Hollebeek_Visiekaart_02.pdf

Volgens de Stad zelf is het doel van deze kaart 'een toetssteen te zijn voor elk ruimtelijk initiatief en voor het vergunningenbeleid in deze verstedelijkte beekvallei'. Dit streefdoel

wordt ook bevestigd in de publicatie 'Een frisse beek in een natuurlijke omgeving', publicatie van de stad Antwerpen, waar op bladzijde 6 uitdrukkelijk gesteld wordt: 'De visiekaart wordt gebruikt om elke ingreep te beoordelen'.

Groot is dan ook onze verwondering te constateren dat een bouw aanvraag is ingediend om op deze plaats de Hollebeekstraat volledig dicht te bouwen met een appartementsgebouw van 18 wooneenheden. Bovendien worden op de koppen van het woonerf 2 appartementsgebouwen van 3 verdiepingen voorzien met ieder 4 bijkomende wooneenheden! Wij hebben dan ook bezwaar aangetekend tegen deze plannen omdat ze in tegenspraak zijn met

de vroegere onderhandelde visie, er geen watertoets en geen MER-screening is uitgevoerd die moet nagaan of er al dan niet nadelige gevolgen voor het milieu zijn. Bijkomend hebben we er op gewezen dat aan het einde van een woonerf 2 appartementsblokken voorzien voor 8 gezinnen een niet verstandige keuze lijkt, alleenlijk al vanwege het bijkomende autoverkeer voor dit woonerf.

Niet alleen wij hebben tegen deze gang van zaken bezwaar aangekend, maar ook het Actiecomité Hollebeek dat verschillende omwonenden groepeerd, heeft een zeer degelijk bezwaar ingediend met heel wat bijkomende argumenten om deze bouw aanvraag niet toe te staan.

Bovendien hebben in de aanpalende straten heel wat mensen een petitie ondertekend die er voor pleit om een veel kleinschaliger bouwproject te realiseren dan hetgeen nu gevraagd wordt.

Het College van Burgemeester en Schepenen neemt allicht dit voorjaar nog een besluit of deze bouwvergunning al dan niet goedgekeurd wordt.

Op de valreep vernemen we dat alvast het Districtscollege van Hoboken deze bouw aanvraag negatief geadviseerd heeft aan de Stad Antwerpen.

Holy Gans op 't Kiel

Joris Van Reusel

'Ja hier!', riep Jacques enthousiast, 'dat verslag van deze Zeeland-bustocht wil ik wel schrijven. Als iemand me even kan uitleggen waar we precies naar toe gaan?'. Jacques had de nacht voordien voor het eerst in meer dan dertig jaar nog eens in zijn ouderlijk huis te Wilrijk geslapen, anders was hij deze morgen nooit op tijd geweest voor deze jaarlijkse ganzenexcursie. En dat allemaal omdat zijn vader, een erudiete en toch wel wat op jaren komende vogelaar, nog eens graag wilde meegaan met 'de Wielewaal'. Om als vanouds véél vogels te zien.

Jacques had dan maar meteen zijn zoon en een neef meegebracht, die beiden ook erg geïnteresseerd in vogels bleken te zijn. Hij had ook zijn oude Zeiss-kijker van onder het stof gehaald die wonderwel nog perfect bleek te werken na dus ongeveer 30 jaar ongebruikt in de kast te hebben gelegen, maar was ook wel wat verast door de vele nieuwsoortige telescopen en digitale camera's waarmee de hedendaagse vogelspotter het veld in trekt. Met de smartphone in de hand had een medereiziger immers zonet gemeld dat de ijseenden en de ijsduiker op dit moment nog steeds aan de Brouwersdam zaten, luidens Waarnemingen.nl.

Even later stonden we te midden van de polders en kwelders te genieten van het sierlijke schouwspel dat dui-zenden goudplevieren voor ons op het landschap legden, toen de gids plots riep: 'Ja hier! Ik heb 'm!'. Hij bedoelde daarmee de branta bernicula nigricans, een ondersoort van de rotgans branta bernicula die uit Oost-Siberië, Alaska of Noordwest-Canada als dwaalgast hier wel eens heel uitzonderlijk voorkomt. De zwarte rotgans stond dertig jaar geleden niet eens vermeld in de Petersons Vogelgids maar blijkt nu een nieuwe held voor vogelaars te zijn. Een holygans, om het met de woorden van Frans Merckx te zeggen, zelf ook een oude Wielewaler die ons tijdens de bustocht door Zeeland vergezelde maar niet meer uit de warme bus kwam voor een zwarte, een witte of zelfs een blauwe of roze rotgans. Een rotgans is een rotgans. 'En een zaagbek is niet altijd een vogel maar soms ook die vervelende buurman naast je'.

Het was zaterdag 2 februari en dus was het ook Natuurpunts landelijke actie "Het Grote Vogelweekend" waarbij het grote publiek werd opgeroepen om vogels te observeren in de tuin.

Behalve dus de échte vogelaars, die zaten op de bus in Zeeland naar hooligans te zoeken... Het lijken wel twee verschillende werelden, maar dat is het allerminst. Beide activiteiten zetten het samen naar vogels kijken in als een manier

om de waardering voor de natuur te versterken, er iets van te leren en er zeker ook van te leren genieten. En ook al is het twitcheren van zeldzame vogelsoorten (denk aan de ruigpootuil bij Zwolle of de sneeuwuil in Zeebrugge in december) voor velen té jachterig en stresserend, zelfs hier in zit een spelelement dat de natuur voor velen attractief maakt. De natuur als iets plezierig kunnen en mogen beleven is zeker voor een breed publiek, en dus ook voor een breed draagvlak bij natuurbescherming, een noodzakelijke voorwaarde. En zo kickt de éne op het zien van een zeldzaamheid: 'Dat gaf me bijna hetzelfde gevoel als bij een orgasme', zegt Machteld Kaesemans in De Morgen (1), en de andere op het spotten van een alledaagse soort. Mooier dan acteur Wim Willaert het onlangs in Reyers Laet uitdrukte, kon niemand het gezegd hebben: 'Als ik vogels kijk, ben ik voor een tijdje pas echt IN de wereld. Wie kan er tegenwoordig zeggen dat ie een aalscholver een levende paling heeft zien opeten?' (2) Zelf kreeg ik een krop in de keel toen ik daags voor het Vogelweekend in een Borgerhoutse schooltuin samen met juf Lies, Tamira, Safi, Floor en Daphne (en nog een twintigtal andere ukkies van een tweede en vijfde klas) een kauw-op-een-schouw, een roodborstje en een boomklevertje kon spotten. Voor heel wat kinderen was dit een wow-ervaring. Eéntje wilde meteen ook vogelspotter worden.

Zowel Jacques' vader als zijn eigen hernieuwd vogel-enthousiasme, de nieuwe vogelsoorten en dito technieken maar ook de grote media-aandacht naar aanleiding van het Grote Vogelweekend zijn signalen dat het vogelkijken bij ons helemaal in de lift zit en een breed publiek bereikt. (Zie enkele bijzondere leuke artikels op de Ardea-blog (3). Het draait daarbij niet enkel meer om vogelstudie maar evenzeer om natuurbeleving op zeer diverse manieren, van fotografie tot sport en therapie tot kunst en weten-

schap... Het is maar de vraag hoe we als natuurverenging of vogelwerkgroep hiermee kunnen omgaan in tijden dat heel wat vogelsoorten en kwetsbare natuurgebieden onder druk staan. Ons blijven richten op een breed publiek én onderzoek blijven doen is voorlopig de houvast. De twee combineren de uitdaging.

Daarom organiseert ARDEA deze lente, in haar tweede werkingsjaar, onder andere broedvogelinventarisaties, trekvogeltellingen, vogelexcursies, een fietstocht, een vogel-tekencursus en een regionale vogeltoer, een soort fietsrally die je ook met de auto of in kleine stukjes

te voet kan doen. Daarom volgen we de slechtvalken, de holy gansjes van 't Kiel, van ver en van nabij op in hun nieuw broedseizoen. Op de pas voorbij Slechtvalkenavond waren meer dan 100 diverse geïnteresseerden aanwezig om de film 'Sarah en Jules, slechtvalken op't Kiel' te zien. Hoopgevend enthousiasme.

Echte en prille vogelaars zijn allen absoluut welkom op alle activiteiten om mee te komen kijken, tellen en vooral genieten.

Op zaterdag 14 juni leggen we al onze belevenissen even samen tijdens de volgende ARDEA-zomerbijeenkomst in Hove. Op het grote scherm krijgt u dan even géén voet-

ballers noch klassieke hooi-gans te zien, maar wel andere opwindende, gevleugelde helden. Tot dan, supporters!

Bronnen:

(1): Kim Van de Perre, 'Niets zo rustgevend als vogelen' in De Morgen dd 03.02.2014

(2): Eigen-kweek acteur Wim Wilaert in Reyers Laat, op vrijdag 31.01.2014.

(3): An Olaert, 'Roepi, roepie, Waarom onterecht lacherig wordt gedaan over de vogelaar' in De Standaard dd 30.01.2014

Slechtvalk herschikt lijf en leden tijdens duikvlucht

Wanneer slechtvalken een duikvlucht maken, halen ze duizelingwekkende snelheden van meer dan 300 km/u. Zo'n hoge snelheid vergt aanpassingen aan hun lichaam. Zo herschikt het dier in duikvlucht niet alleen zijn vleugels om aerodynamischer te worden, ook komen enkele veren op de bovenkant van zijn vleugels tevoorschijn.

Slechtvalken zijn de snelste vogels ter wereld. Horizontaal vliegen ze met een snelheid van wel 150 km/u en in duikvlucht schakelen ze nog ettelijke versnellingen hoger. Het record staat op niet minder dan 389 km/u, nét 20 km/h sneller dan de hoogste snelheid die ooit in een Formule 1-bolide gehaald werd. De duikvlucht van de slechtvalk is dan ook een interessant en vaak onderzocht onderwerp. Maar door hun helse snelheid is het moeilijk om gedetailleerde informatie te verzamelen over de manier waarop ze die snelheden halen.

Een valkenier trainde valken om langs een 60 meter hoge dam duikvluchten uit te voeren. De wetenschappers konden op die manier 35 vluchten filmen met een hogesnelheidscamera en een hogeresolutiecamera. De verzamelde beelden werden gebruikt om het vluchttraject en de lichaamsvorm in verschillende fases van de duik te reconstrueren. Op basis van het beeldmateriaal bouwden de onderzoekers ook

een model van de valk na op ware grootte. Zo kon de aerodynamica van de modelvogel in een windtunnel geanalyseerd worden.

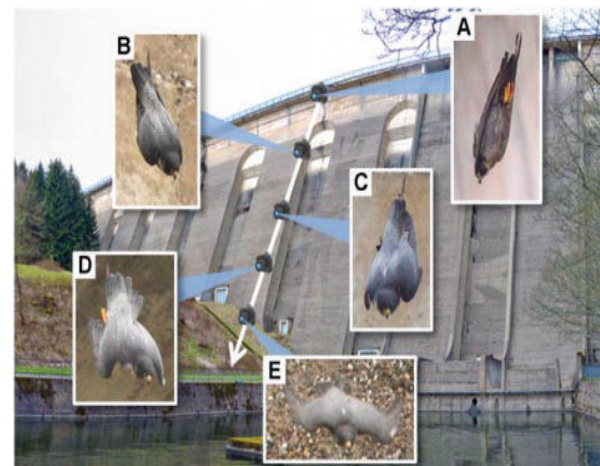
Hoe sneller de slechtvalk duikt, hoe harder hij de vleugels tegen zich aandrukt. De wetenschappers onderscheidden verschillende fases: tot 190 km/u nemen de vleugels de vorm van een V aan, met de breedste kant aan de schouders en de tip aan de staart. Bij snelheden van 240 km/u vallen hun vleugels in een strakke verticale plooi. Eenmaal de vogels hun absolute topsnelheid bereiken, vouwen ze hun vleugels zo strak over de lengte van hun uitgestrekte lichaam, dat de ruimte ertussen volledig vacuüm gezogen wordt.

Tijdens het experiment haalden de duikende vogels snelheden tot 80 km/u. Hun lichaam kreeg daarbij zoals verwacht de vorm van een V. Het deel van de vleugel dat als eerste in contact komt met de lucht, vertoonde een golvende structuur met groeven in de holtes tussen de nek en schouders. De foto's van de duikende valk werden daarna ook vergeleken met de resultaten van de proefjes in de windtunnel. Daaruit bleek dat de grote handdekveren op de bovenkant van de vleugel omhoog komen. De wetenschappers vermoeden dat die veren de luchtweerstand verkleinen, waardoor de dieren nog hogere snel-

heden halen. Slechtvalken zijn niet alleen ongelooflijk snel, ze kunnen op hoge snelheid ook nog eens extreem behendig manoeuvreren. De dieren maken elkaar bijvoorbeeld het hof door op het einde van een diepe duikvlucht een abrupte koerswijziging te maken, steil naar omhoog.

Tekst: Marie 's Hertogen, Natuurpunt
Bericht uitgegeven door Natuurpunt op maandag 17 maart 2014

Vogelwaarnemingen – Regio Zuid Antwerpen

1 september 2013 - 31 januari 2014

Luc Van Schoor

Het werkterrein van ARDEA beslaat grotendeels die van de Natuurpuntafdelingen Zuidrand Antwerpen en Hobokense Polder alsook de kas-teelparken van Aartselaar. In de besproken periode werden voor de ARDEA regio 8887 vogelwaarnemingen, verdeeld over 147 soorten, op waarnemingen.be ingevoerd. Dit overzicht bevat de meest interessante. ARDEA dankt de vele vogelliefhebbers(sters) die binnen onze regio hun waarnemingen doorsturen. We ontmoeten ze graag op één of meerdere van onze activiteiten - zie daarvoor de agenda <http://ardea.hobokensepolder.be>

Trektellingen Hobokense Polder 15 sept t/m 31 oktober 2013

In het verslag van de vogelwaarnemingen werden ook gegevens van de herfsttrektellingen toegevoegd. In de lijst zijn ook vogels opgenomen die over de Schelde of LO (Burcht) vlogen. Deze waarnemingen worden soms apart vermeld.

We namen deel aan twee internationale simultaantellingen: op 5 oktober, met bezoek van cursisten vogeltrek (totaal 26 deelnemers!) en op 20 oktober. Tijdens de weekends waren er meestal 8 tot 14 deelnemers present. Op slechts 4 dagen was ik solowaarnemer.

Het was landelijk en vanuit onze telpost bekeken een eerder matig trekseizoen. Vinken, lijsters en leeuweriken kwamen traag op gang en trokken aanvankelijk slechts in kleine aantallen door. Het was wachten tot 5 oktober voor we een dagtotaal van meer dan 1000 vogels konden optekenen, maar ook in de eerste decade van oktober waren er nog (warme) dagen met oostenwind of met zware bewolking waarbij de teller onder de 500 bleef staan. Op 15 oktober wanneer de wind naar ZW was gedraaid, kwam ondanks zware bewolking en buien de trek echt op gang met een dagtotaal van ca 4500 vogels gevolgd door enkele dagen waarbij mist en regen weer de spelbrekers waren. Op 19 okt brak de zon terug door

bij een zwakke ZO wind - wat een plotse influx van doortrekkers teweeg bracht.

19 okt was een topdag, zowel voor aantallen (22781 ex. of 3463 per uur) als soorten (54).

We waren getuige van zeer hoge trek van vinken, lijsters en piepers waarbij zeker een niet onbelangrijk aantal op afstand werd gemist. Visarend streek tijdelijk neer aan Broekskot HP, 2e waarneming grote pieper samen met enkele leeuweriken over Schelde, verpulverend dagrecord Kievit (3x meer), ook nieuw dagrecord voor grote lijster en rietgors, 3e hoogste dagtotaal vink op de telpost, 2e hoogste voor veldleeuwerik, koperwiek en pijlstaart, beflijsters en kruisbekken over HP, geelgors even pleisterend op linker Scheldeoever, een mooi dagtotaal voor ringmus. Zie in de soortbeschrijvingen voor verdere gegevens.

Soortenbespreking

Van **dodaars** werden één tot drie ex waargenomen in Hobokense Polder, Waterlink-Aquafin, Fort VI en één maal in Hof ter Linden. (FH, SH, WM, PB, AD, TV, MH, PV).

De **fuut** werd op 22/9 op de Schelde waargenomen (LVS), geregeld op Fort V, en enkele malen op Fort VI en VIII. Op Fort VII ontbrak de soort. (TV, LJ, SB, JC, HB, WVA, AP, JR, RD en DJ).

Vanop de trektelpost HP werd in oktober 4x een overvliegende **kleine zilverreiger** waargenomen, 2x in gezelschap van grote zilverreiger (LVS). Op 3/11 zat één ex in de HP (AD).

Grote zilverreiger werd tot half december, meestal 1 à 3 ex, regelmatig overvliegend waargenomen over HP en Schelde, Edegem en Fort VI (JP, FH, RB, LJ, TV en ML) met max 12 ex op 21/10 (LVS en FM).

Zittende en foegarerende vogels waren te zien in HP met max 5 ex die neerstreken op 19/10 (JC, LVS) en 1 vogel op Fort VI op 12/12 (PH). Op 21/9 vloog vanuit Kruibeekse Polder een juveniele **purperreiger** over te

Purperreiger - Foto: Joachim Pintens

telpost HP (LVS en JP).

Van half september tot eind oktober werden 9 waarnemingen van **lepe-laar** ingegeven in Antwerpen en HP, met maximum 5 ex over de Schelde op 21/9 (LVS, GB, FH en JP). De eerste 2 **Toendrarietganzen** vlogen over HP op 28/9 (LVS, JP).

Op 30/10 nog een groepje van 11 ex (LVS, JP) en op 01/11 werden er nog een 25-tal gezien over Steytelinckpark-Wilrijk (JPo).

Op 28/9 vlogen de eerste "vroeg" **kolganzen** over HP (JP, LVS). In totaal werden tot eind december ca 458 vogels geteld, verdeeld over 11 groepjes (JP, WM, BM, OM) waarbij de grootste groep van 200-tal vogels op 28/12 over Hove Fruithof (KW).

Grote Canadese ganzen waren gans de periode present al zijn de aantallen gedurende de laatste jaren wel in dalende lijn. De grootste groepen werden genoteerd op 26/10 met 52 ex op en over de Schelde (Antwerpen) (MVR) en 46 ex op 18/1 op Fort VI (LJ).

Nijlganzen werden in klein aantal op de meeste forten, Steytelinck en Middelheimpark, over de Schelde en in Edegem waargenomen. De grootste groepjes: 18 ex op 11/11 over Edegem (LJ) en 13 ex op 16/9 over de Schelde Hoboken (LVS).

Smient was op 2 dagen present, een overvliegend groepje van 7 ex op 19/10 Schelde Hoboken (JP, LVS) en 1 vogel op Fort VI te Wilrijk op 9/11 (JC). **Wintertaling** kwam bijna uitsluitend voor in HP en langs de Schelde met ca 60 ex op 25/12 bij Jachthaven Hoboken (WM) en 46 ex op 26/09 op Broekskot HP (BM). Op 6/11 pleisterden 3 vogels op Fort VII (AW). Op 19/1 vloog een groep van 36 **pijlstaarten** over de Schelde te Hoboken (LVS) en voorts zaten max 4 pleisterende vogels in oktober op Waterlink en 6 ex op HP op 16/12 (SH).

Slobeend kwam de ganse periode voor, de meeste in HP maar ook 1 à 2 ex in de Forten V, VI en VII, Hof ter Linden en Waterlink Aquafin. Max 13 ex over Schelde op 13/10 (LVS), 17 ex op Broekskot HP op 7/12 (AVL) en 8 ex op Waterlink Aquafin op 18/1 (PB). Vanaf 15/9 werden **Tafeleenden** waargenomen langs de Schelde, op de Forten V, VI en VII, met max 25 ex op 17/1 Fort V,

Edegem (LJ), 12 ex op Fort VI (HB), en 25 ex op 18/1 Waterlink/Aquafin (PB).

Op 19/11 tot 3/12 pleisterden 1 tot 5 ex **grote zaagbekken** op Fort VI (TV, SB, LJ, HB, PC, BDS).

Overtrekkende **wespendieven** werden op 6/9 (3 ex) 7/9 en 15/9 (telkens 1 ex) waargenomen te Edegem en Hove (LJ, JD en JC).

Rode wouw: op 28/9 trokken waarschijnlijk 2 ex over. 1 ex tussen 12 en 13 u samen in een bel met 9 buizerds over Antwerpen (GDV) en vervolgens over HP en Edegem (JP, LVS en LJ) en 1 ex om 15.15 u over Hove (KM). Een 3e vogel trok op 5/10 over de telpost HP (LVS, PB, JP, MW, PC). Tussen 9/9 en 7/10 werden 8 **bruine kiekendieven** ingegeven, waarvan 7 overvliegend/doortrekkend (JD, LVS, JP, LJ) en 1 ter plaatse in HP op 7/10 (AVL).

Tussen 29/9 en 13/11 werden 7 **blauwe kiekendieven** (2 man en 5 wijfjes) gespot over Zuid Antwerpen, HP en Edegem (LVS, JDB, LJ, AD, WMZ en SL).

Buizerd was heel de periode te zien in gans de regio. De grootste doortrekpieken langs de telpost HP noteerden we op 28/9 met 56 ex (waarvan 80% tussen 12.30 u en 13.30 u) en 52 ex op 20/10 (LVS). Op 22/10 vlogen 26 ex over tuintelpost Edegem (LJ). Daar vloog ook op 9/11 een **havik** (LJ).

Er werden 3 **visarenden** waargenomen, 1 op 12/10 over Antwerpen (GDV) een tweede op 19/10 over HP die tijdelijk neerstreek op Broekskot (LVS, PC, JP en JC) en een laatste op 24/10 over Antwerpen (BDS). Van **smelleken** werden 5 doortrekkende vogels ingegeven tussen 28/9 en 20/10 waarvan er 3 over HP en Schelde vlogen en 2 over Edegem (LVS, JP, GD, GB, JC en LJ).

Boomvalk was tot begin oktober aanwezig in de regio: 3 doortrekkende vogels over HP op 15/9 (LVS en JP). De meeste waarnemingen betroffen 3 à 2 overvliegende of jagende vogels in Edegem, HP, en

Rode wouw - Foto: Jan Rose

Campus 3-Eiken Wilrijk (LJ, JH, PVW, MVR, BM, JC, LVS, JP en WM). Tussen 27/9 en 28/1 werd 11x een **slechtvalk** waargenomen over de Schelde te Hoboken, Middelheim/Antwerpen, Edegem en Hove. Het betrof vermoedelijk telkens een plaatselijke vogel, behalve die welke op 27/9 hoog over HP, kilometers lang pal west doorvloog.

Tussen 6/11 en 23/1 werd 10 x een **houtsnip** waargenomen in de gebieden HP, Hoboken zelf, Edegem, Schoonselhof, Fort VII en Cleydaelhof (AW, BM, JP, PH en BDK). Op 21/9 vloog een **bontbekplevier** roepend over de Schelde langs de telpost HP en op 14/10 vlogen er 2 **goudplevieren** over, richting noord (LVS).

Voor **kievit** noteerden we op 19/10 op de telpost HP een nieuw dagrecord met 2202 overvliegende vogels (LVS, JP, JC, FG, AVL, JR, PC en PM) en 290 ex over Edegem (LJ).

Witgat was in oktober met 1 a 2 ex present in HP (LVS, YP), 2 overvliegende vogels in Edegem (LJ) en 1x in Hove-Fruithof (KW). De enige **bonte strandloper** vloog over de Schelde te Hoboken op 29/9 (LVS). Op 19/9 vloog een **kleine jager**, 1e kalenderjaar, pal ZW over de Scheldeboord te Burcht (LVS). Een dag eerder werd vermoedelijk dezelfde vogel waargenomen nabij Doel (Kenny Hessel, Pieter Dhaluin). Zowel op 15/9 als op 29/9 vloog er telkens een juv. **dwergmeeuw** over de Schelde te Hoboken (LVS, GB, JP, JR, JDB, ADB, FG, CL, AVL, VV, FM, WH, J&MVR)

Grote mantelmeeuw was een schaarse gast met 1 à 2 ex. langs de Schelde en Hoboken (LVS, PC, JP, JC). Op 21/9 pleisterden 2 **zwarte sterns** op de Schelde te Hoboken (LVS en C°).

Halsbandparkieten zijn in opgang. De exoot was in de parken Steytenlinck, Nachtegaal, Den Brandt en Kielpark in klein aantal aanwezig (tot max een 10-tal).

Bosuil werd gedurende de hele periode gehoord in Edegem, Hove, Kasteel Klaverblad/Wilrijk, en op Fort VI (LW, PH, JD, ST, JBC). **Velduil** werd 2x waargenomen, 1 ex over Schelde richting N op 20/10 (EV) en 1 ex belaagd door een 20-tal Kauwen, langs LO/Burcht op 31/10 (LVS).

Steenuil werd slechts éénmaal op 20/12 nabij Klaverblad/Wilrijk waargenomen (PH). De vraag rijst waar deze soort nog als broedvogel in de regio voorkomt.

Solitaire **ijsvogels** werden gedurende de ganse periode gezien in HP, Forten V, VI en VII (hier 1x 2 vogels). (LVS, FH, JP, MVR, JC, PB, TV, AW, SB, DB, RD, AD, MH, WVA, VBS, ES, HB en HM).

Vanaf 19 tot 23 oktober pleisterde een **zwarte specht** in de HP. Op 13/10 vloog de vogel van over de Schelde het Polderbos in. Mogelijk was dezelfde vogel ook aanwezig op 29/12 (LVS, PC, WDV).

Kleine bonte specht was in 2 gebieden aanwezig: HP en Uilenbos te Hove, tijdens de periode eind september, december en januari. (LVS, GB, PC, OM, JD).

Boomleeuwerik trok in klein aantal door in oktober met dagtotalen van 14 ex over Edegem (LJ) en 20 ex over telpost HP op 22/10 (LVS, WDV), 16 ex over HP op 30/10 (LVS, JP, LDW) en 18 ex op 31/10 over Hoboken Moretusburg (JP). Op 18/12 vloog één exemplaar op vanuit een grasland langs de Jules Moretuslei/Wilrijk (LVS).

Veldleeuwerik trok vooral door tijdens de 2de helft van oktober met dagmaximum van 2979 vogels op 19/10 langs telpost HP (LVS & C°) en 500-tal over de tuintelpost Edegem (LJ). Op 30/9 vloog een roepende **duinpieper** kortbij langs de telpost HP (LVS). **Grote pieper** werd overtrekkend waargenomen over de Schelde op 19/10 (LVS & C°) en over

tuintelpost Edegem op 22/10 (LJ). We noteerden een maximaal dagtotaal van 588 **graspiepers** op 19/10 langs telpost HP (LVS, JP en anderen). In december werden er minder **waterpiepers** geteld met respectievelijk 11, 19 en 15 ex op 3 slaapplaatsen op de HP. Het lijkt erop dat de vogels meer verspreid overnachten in het gebied. Verder nog 3 ex overvliegend Campus 3-Eiken Wilrijk (JH) en één ex over Edegem (LJ). Op 23/9 vlogen 2 **oeverpiepers** langs de telpost HP (LVS).

Gele kwikstaart trok in klein aantal door in oktober met o.a. 11 ex op 21/9 over tuintelpost Edegem (LJ) en 9 ex op 28/9 over telpost HP (LVS, JP). **Grote gele kwikstaart** werd gedurende de hele periode verspreid in de regio waargenomen, met pleisterende vogels in HP, Waterlink Aquafin, Hof ter Linden en Fort V te Edegem. De meeste doortrekkers vlogen langs telpost HP door van half september tot half oktober, met max 6 ex op 5 en 6/10.

Op 19/10 trok een **rouwkwikstaart** over de Schelde te Hoboken (LVS). Van **gekraagde roodstaart** werden slechts 2 waarnemingen ingegeven, 1 overvliegend langs HP op 15/9 (LVS, JP) en 1 ter plaatse in Hove (JD). Van 26 tot 30 oktober pleisterden 2 tot 3 **roodborsttapuiten** langs de Scheldedijk in HP (LVS, JP, MVR, WN). Op 5 september pleisterde een **tapuit** even in een tuin te Mortsel (SB) en eind september vlogen er 4 ex langs de telpost HP (LVS, JP). Tussen 4 en 19/10 werden in totaal

6 **beflijsters** gespot, waarvan één ex in Edegem (LJ) en 4 ex op 12/10 langs HP (LVS, JP). Op 19/10 vlogen er 485 **kramsvogels** langs telpost HP (LVS, JP); op 8/11 vlogen er 429 ex over Craeybeeckplein/Antwerpen (TV) en op 14/11 werden in Moretusburg/Hoboken op 50 min tijd 629 overvliegende kramsvogels geteld (JP). **Koperwiek** trok vooral door van half oktober tot half november met een max dagtotaal van 1352 ex op 19/10 langs telpost HP (LVS, JP e.a.) en 350 ex te Hove (SVB). Onder waarnemingen van pleisterende vogels vermelden we 30 ex in Fort VIII Hoboken op 28/12 (PB), 22 ex in een tuin te Hove op 20/01 (SVB), 26 ex op 24/01 te Mortsel (SB) en 15 ex op 2/12 op Fort VII (AW). **Grote lijsters** trokken vooral door in de 2de helft van oktober met op 19/10, 21 ex: een nieuw dagrecord voor telpost HP (LVS, JP). Van **vuurgoudhaantje** werden 1 à 2 vogels waargenomen gedurende de ganse periode in HP, Campus 3-Eiken, Craeybeeckplein, Vogelzang/Antwerpen, Aartselaar, Fort VI, Polderstad, Sint Laurentius, Hof Van Mols, Kasteel Den Brandt en Middelheim (JP, SB, TV, WM, RV, PH, BM, EVM, JC, JPo, GB, VDS en PV). Van **bonte vliegenvanger** kwam slechts 1 waarneming voor; 1 overvliegende vogel die werd gefotografeerd op 15/9 langs telpost HP (JP en LVS). Van **staartmees** is bekend dat ze na het broedseizoen in groepjes rondzwerven; meestal zijn die beperkt tot 10 à 15 vogels. Uitzonderingen waren de 26 ex bij

Tapuit

Guy Borremans

telpost HP op 25/9 (LVS) en 23 ex op de tuintelpost Edegem op 31/12 (LJ). **Zwarte mees** was vanaf eind september in klein aantal aanwezig in de regio. Het betrof zowel pleisterende vogels als doortrekkers met o.a. 8 ex op 3/10 in HP (JP, LVS), 10 ex in Kontich op 19/10 (KM) en 10 ex op 20/10 in Edegem (LJ).

In de regio zijn in het najaar en winter verschillende slaappleatsen van **kauw** aanwezig. In het Schoonselhof te Antwerpen overnachten steeds enkele 100-den vogels (een telling staat nog op het programma). In het Hof ter Linden te Edegem verzamelden midden december ca 500 ex op de slaappleats (JC) en eind december waren er ca 300 ex aanwezig in het Ringbos, Station Zuid Antwerpen (JCL). Tussen half oktober en half november werden slechts enkele overvliegende **roeken** gespot. Max 6 ex langs telpost HP op 26/10 (LVS, JP). We noteerden voor **spreeuw** enkele dagen met sterke doortrek. Zo werden langs de telpost HP op 19/10 2628 vogels geteld (JP en LVS) en op 22/10 2141 ex en ca 2000 vogels ter plaatse in Burcht (LVS, WDW). **Ringmus** werd als doortrekker langs de Schelde in klein aantal gezien in oktober. Zowel op 19 als op 20/10 trokken er 28 ex over telpost HP (LVS, JP).

De **vink** was heel de periode verspreid over de regio aanwezig in bossen, parken en tuinen. De meeste doortrek situeerde zich in de 2de helft van oktober met max dagtotalen van 9049 ex op 19/10 en 6502 ex op 20/10 langs telpost HP (LVS, JP).

Groenling werd zowat overal in klein aantal gezien, met als max 18 foeragerende vogels op 25/1 in HP (DJ).

Putter was regelmatig present maar nooit talrijk, hoogstens 10 vogels per waarneming.

Hetzelfde kan gezegd worden van **sijs**, waarvan de meesten na half oktober doortrokken met respectievelijk max 25 ex en 24 ex op 19/10 en 20/10 over de tuintelpost Edegem (LJ).

Doortrekkende **kneus** werden alleen in Edegem en HP waargenomen, met als dagmaxima van 65 ex op 19/10 en 84 ex op 20/10 (LVS, JP).

Kleine barmsijs/barmsijs spec. werd vanaf half oktober in klein aan-

tal waargenomen met max 17 foeragerende vogels op 29/11 nabij Groot Rietveld HP (BM, LVS en GB).

Kruisbek werd vooral doortrekend in oktober waargenomen met o.a. groepjes van 24 ex op 4/10 over tuintelpost Edegem (LJ), en als nieuw dagrecord langs telpost HP: 17 ex op 6/10 (LVS, JP).

Van **goudvink** werden slechts 2 waarnemingen ingegeven: 1 overvliegende vogel op 17/10 langs telpost HP (LVS) en 1 roepende vogel op 29/10 nabij Kasteel Steytelinck/Wilrijk (SVL).

Geelgors werd 2x overvliegend waargenomen, zowel op 23/9 over HP als op 19/10 waarbij een mannetje pleisterde langs de Scheldeoever te Burcht. Pleisterende **rietgorzen**: 1 tot 4 ex kwamen alleen voor in de HP, Hoboken op voederplank en bij Waterlink Aquafin, in beeld (WM en DJ). Met 51 ex noteerden we op 19/10 een max dagtotaal langs telpost HP (LVS, JP).

Waarnemers:

AD	Alberto Durinck
JVB	Jan Van Den Bussche
ADB	Anne-Marie De Baudringhen
KM	Koen Maes
AP	Alain Pieters
KW	Koen Wyers
AVL	André Van Langenhove
LJ	Leo Janssen
LVS	Luc Van Schoor
AW	Arthur Wuyts
LW	Luc Wouters
BDS	Bart De Schutter
MH	Marc Hofman
BM	Bert Mertens
ML	Marnix Lefranc
CL	Carine Loonen
MW	Mia Willekens
DB	Dirk Baert
OM	Oliver Mechthold
DJ	Danny Jonckheere
PB	Peter Bastiaensen
ES	Eddy Schild

PV	Pieter Vervloet
EV	Erik Van De Velde
PVW	Patrick Van Wouwe
EVM	Eric Van Marck
RD	Ronny Deckers
FF	Frederik Fluyt
RV	Robin Vermeylen
FG	Frank Gerard
SB	Stijn Baeten
FH	Francis Hermans
SH	Stefanie Hannes
FM	Frans Merckx
SL	Sebastien Leys
GB	Guy Borremans
ST	Simon Trensou
GDV	Gerrit De Vos
SVB	Steven Van Den Bussche
HB	Hugo Bender
SVL	Sien Van Loooveren
HM	Henri Moeskops
TV	Tim Vochten
JC	Johan Claessens
VDS	Veerle De Saedeleer
JD	Julien Dua
VV	Vincent Verhoosel
JDB	Jan De Bie
WDW	Walter De Weger
JH	Jean Hugé
WH	Wim Huybrechts
JP	Joachim Pintens
WM	Wim Mertens
JPo	Jonas Pottier
WMZ	Wendelien Meynzer
JRo	Jelle Ronsmans
WVA	Wouter Van Assche
JR	Jan Rose
YP	Yves Pepermans
JS	Jos Simons

Waarnemingen afdeling Hobokense Polder (niet-vogels) van 1 december 2013 t.e.m. 28 februari 2014

Marnix Lefranc

In onderstaand artikel worden waarnemingen besproken van 1/12/2013 t.e.m. 28/2/2014 binnen het gebied van de Natuurfondatie Hobokense Polder. Behalve de vogelwaarnemingen worden alle overige waarnemingen hier in beschouwing genomen. In totaal zijn er 112 waarnemingen als volgt verdeeld: planten (43), zwammen (10), amfibieën (0), vissen (0), zoogdieren (35) en de resterende groep zijn de invertebraten (24).

Het was gedurende de ganse periode buitengewoon zacht winterweer. Op 26 februari werd reeds een kleine vos (TV) waargenomen in het Middelheimpark en een aardhommel (TV) in Den Brandt. Eveneens eind februari waren er ook waarnemingen van Aziatisch lieveheersbeestje (JR) en zevenstippelig lieveheersbeestje (JP). Op 8 januari werd een mugje gedetermineerd dat nog niet eens een Nederlandse naam heeft, nl. *nephrotoma quadrifaria* (JR). Er was ook aandacht voor nachtvinders: bosbesuil (JE), gewone zakdrager (JE), grote wintervlinder (SB), kleine voorjaarsspanner (JR), vuurdoornvouwmot (P&M) en witrugplatlijfje (JE). Verder ook nog gevlekte akkerslak (JR), gewone haarslak (JR), Spaanse aardlak (JR), tuinslak spec. (JR), zwarte weglak/donkere weglak (JR) en mijnen van hulst-

vlieg (SB).

Bij de planten zijn er bijzondere waarnemingen zoals Amerikaanse kruiders (AP) en de steenbreekvaren (BM) werd voor het eerst waargenomen in de Hobokense Polder. Het zachte winterweer zorgde er voor dat reeds eind februari de boerenkrokus (ML), klein hoefblad (ML, TV) gele kornoelje (ML), sleedoorn (ML) en kerspruim (ML) in bloei stonden.

In totaal waren er tien waarnemingen met zwammen waaronder echt judasoor (AP), geweijszwam (PB), gewone oesterzwam (JVDV, LJ), gewoon meniezwammetje (JVDV), inktzwam spec. (RH), paarse knoopzwam (RH), parelstuifzwam (JVDV) en peervormige stuifzwam (JVDV).

Er waren drie waarnemingen van vos (BM, DJ) en in de Hobokense Polder drie waarnemingen van ree (AVL, BM). Gespreid over het volledige kwartaal waren er 6 waarnemingen van steenmarter (WM, CVL) waarvan vijf binnen het gebied van de Hobokense Polder en één waarneming er net buiten.

Met acht waarnemingen is de eekhoorn wel het meest waargenomen zoogdier. De waarnemingen werden gedaan in het Middelheimpark (PV, TV), Den Brandt (PV), park Vogelenzang (EM), Fort 8 (DJ, PB) en Sorgvlietpark (DJ). Verdere zoogdierwaarnemingen zijn bosmuis (BM,

CVL, RH), bruine rat (BM), haas (KDK), huismuis (TV), konijn (JR, TV) en mol (JC).

Tijdens het kwartaal werden er in de Schelde nog geen bruinvissen waargenomen. Vorig jaar werden er veel bruinvissen gezien vanaf eind maart en vooral in april. Hierbij wordt vermoed dat ze op zoek naar voedsel grote scholen vis volgen die de Schelde op zwemmen. Aan de Belgische kust zijn er in de voorbije maanden wel al veel waarnemingen van bruinvissen, meer dan vorig jaar. Het wordt dus uitkijken of ze de komende weken en maanden in groten getale de Schelde zullen opzwemmen. Ik kijk alvast uit naar jullie waarnemingen!

Met dank aan alle waarnemers : Alain Pieters (AP), André Van Langenhove (AVL), Bert Mertens (BM), Chris Van Liefferinge (CVL), Danny Jonckheere (DJ), Erik Molenaar (EM), Jelle Ronsmans (JR), Joachim Pintens (JP), Joeri Claes (JC), John Van de Voorde (JVDV), Joris Elst (JE), Kris De Keersmaecker (KDK), Leo Janssen (LJ), Marnix Lefranc (ML), Mia Willekens (MW), Paul en Marianne (P&M), Peter Bastiaensen (PB), Pieter Vervloet (PV), Rens Hendrickx (RH), Sam Bedeer (SB), Simon Trension (ST), Stijn Baeten (SBA) en Tim Vochten (TV).

Opnieuw bruinvissen in onze rivieren - Hulp gevraagd!

Dode bruinvissen op de Scheldedijk in Hoboken (2013)
Foto: Guy Borremans

Tijdens het voorjaar van 2013 werden we geconfronteerd met een voor Vlaanderen ongekend natuurfenomeen. In maart, april en mei werden 'massaal' veel bruinvissen, onze kleinste dolfijnachtige, op de Schelde en de Rupel waargenomen. Op de website www.waarnemingen.be werden 150 waarnemingen ingevoerd op deze rivieren in 2013. Van 2008 tot 2012 werden er alles samen slechts 6 waarnemingen doorgegeven.

Wat is er aan de hand?

Het fenomeen van bruinvissen in rivieren was tot voor enkele jaren in Europa niet gekend, buiten enkele 'verloren gezwommen exemplaren'. Of dat dachten we toch, dat ze verloren gezwommen waren. Een snelle zoektocht leert ons echter dat er sinds een tiental jaar in Groot-Brittannië heel wat regelmatigere bruinvissen worden gezien in de Thames. En in Duitsland werden er, net als bij ons, ook in 2013 heel wat gezien in de Elbe en de Weser. Vermoedelijk gebeurt het ook nog op andere plaatsen ...

Oorzaak

De exacte reden waarom bruinvissen ineens op verschillende plaatsen in Europa beslissen om rivieren op te zwemmen, is nog niet gekend. Het lijkt er sterk op dat voedsel een belangrijke rol speelt. Het hoogste aantal meldingen krijgen we zowel in Vlaanderen, Groot-Brittannië als Duitsland van maart-mei, met een opvallende piek in april. Dat is het moment dat de spiering en de fint

(twee vissoorten) massaal de rivieren opzwemmen om er te paaien. Mogelijk volgen de bruinvissen gewoon deze enorme voedselbron... Door sterke vervuiling van grote rivieren in Europa was er lange tijd erg weinig of geen vis in de rivieren aanwezig. Het loonde dus ook niet voor de bruinvissen om de rivieren op te zwemmen. Daar-

door lijkt het voor ons nu een nieuw fenomeen. Sommige schilderijen, bijvoorbeeld op een tafereel van de vismarkt Antwerpen (1620), en losstaande fait-divers (zoals de naam van café De Bruinvissen in Hombeek) doen vermoeden dat lang geleden ook regelmatig bruinvissen in het binnenland werden gezien. Andere mogelijke verklaringen van de bruinvissen op onze rivieren zouden desoriëntatie (maar dat lijkt steeds minder waarschijnlijk) of voedseltekorten op zee kunnen zijn.

Bedreigingen

Er is de laatste tientallen jaren heel wat veranderd op onze rivieren. De havens zijn heel wat groter en luidruchtiger (ook onder water). De schepen zijn ook niet meer vergelijkbaar met die van een eeuw geleden en tegenwoordig varen er ook heel wat snelle motorboten op onze rivieren. En hoewel de waterkwaliteit al sterk is verbeterd, zitten er in de bodem nog heel wat zware metalen opgeslagen. Dit zijn mogelijk allemaal bedreigingen voor de bruinvissen. Dat blijkt ook uit het hoge aantal slachtoffers. In 2013 werden er 13 dode bruinvissen langs de Schelde gevonden. Ook in andere landen lijken er veel slachtoffers te vallen. Dikwijls vertonen die wonden door schroeven. Velen zijn ook ondervoed. Het is echter nog niet duidelijk

wat nu echt de dood van deze dieren heeft veroorzaakt.

Extra gegevens nodig

We zouden graag erg snel kunnen inschatten welke maatregelen nodig zijn om de bruinvissen veilig door en in onze rivieren te laten zwemmen. We hebben dus dringend meer gegevens nodig. Daarom tracht de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt zoveel mogelijk gegevens te verzamelen. Bewoners van gebouwen langs onze rivieren, recreanten (wandelaars en fietsers), schippers, leden van kanoclubs, gebruikers van de veren over onze rivieren, bezoekers van horecazaken in de buurt van onze rivieren, ... kunnen helpen.

Via een flyercampagne "Bruinvissen gezien..." willen we zoveel mogelijk mensen aansporen om naar de rivieren te kijken en waarnemingen door te geven.

Waarnemingen van bruinvissen kunnen ingevoegd worden via de website www.waarnemingen.be. Hoewel het uur geen verplicht vak is, vragen we toch om dit mee in te vullen. Zo kunnen we de gegevens vergelijken met o.a. de getijden, gegevens over vaarbewegingen en gegevens over het visbestand. Deze laatste worden verzameld door de medewerkers van het INBO.

Door alle gegevens samen te brengen, hopen we snel te kunnen achterhalen hoe we ervoor kunnen zorgen dat deze prachtige dieren terug veilig in de Schelde en de Rupel kunnen zwemmen.

Flyers te bekomen bij Danny Jonckheere of surf even naar bruinvissen.zoogdierenwerkgroep.be

Elephant Haven

Tekst en foto: Tony Verhulst

Een rusthuis voor olifanten

Tony en Sofie, wonende te Deurne en beide al meer dan 20 jaar werkzaam in de Zoo van Antwerpen, hebben plannen om Elephant Haven te bouwen, een eerste Europees rusthuis voor oudere olifanten. Allemaal hebben we een hart voor olifanten en velen voelen zich agetrokken tot deze prachtige en intelligente dieren. Wie smelt er niet bij de beelden van kleine olifantjes die door hun grote soortgenoten liefdevol worden opgenomen in de vrolijke kudde? Wie blijft onberoerd bij de aanblik van die prachtige, machtige dieren, slim en sociaal, sterk en speels? Jagers en ivoorhandelaars even buiten beschouwing gelaten gunt toch iedereen de olifanten in Afrika en Azië een mooi en vredig bestaan?

Onze verbondenheid met olifanten gaat echter nog een stapje verder. Wij hebben immers het plan opgevat om oudere olifanten in Europa op te vangen. Niet hun soortgenoten die in het wild leven maar olifanten afkomstig van circussen en dierentuinen die stoppen of te weinig plaats hebben, en die moeilijk te plaatsen zijn. Er is geen pensioenkas voor deze reuzen. Wij willen ervoor zorgen dat ook de bomp olifanten van een rustige oude dag gaan genieten. In Elephant Haven, een domein waar niet alleen de olifanten rust zullen vinden maar ook de mensen. Rust voor mens en dier en dit in harmonie met de natuur.

Levensruimte

Een domein, inderdaad. Een heel groot domein zelfs, waar iedere olifant minstens 2 hectaren levensruimte krijgt, genoeg bomen voor schaduw en voedsel, meren en hellingen. Niet dat ze elke dag moeten gaan joggen maar ook stramme, ouder wordende olifanten kunnen af en toe best wat lichaamsbeweging gebruiken. En dus hebben we een behoorlijk groot terrein nodig om de droom waar te maken, ongeveer 50 hectaren, liefst in een zacht klimaat, met genoeg hooi in de aanbieding.

De bedoeling is ook om de lokale bevolking zo dicht mogelijk bij het project te betrekken.

Met uitzicht op de olifanten

Elephant Haven wordt geen openluchtzoo. Maar we willen er wel bezoekers ontvangen, voor workshops, seminars, yogalessen en andere cursussen die de geestelijke en lichamelijke rust ten goede komen. Dat zal gebeuren in een ruimte met uitzicht over het domein en de olifanten, wat een extra dimensie geeft aan het verblijf én de verbondenheid met de natuur benadrukt. Begeleide rondleidingen zullen de gasten nog dicht bij de olifanten brengen, figuurlijk dan, want bezoekers worden niet toegelaten bij de olifanten.

De interesse is groot. Uit alle hoeken van de wereld worden we aangespoord om door te zetten. Scholen en universiteiten willen bij ons aan gedragsonderzoek doen. De eerste vrijwilligers hebben zich aangemeld. Dierentuinen en circussen zullen hun oude olifanten met een gerust hart naar Elephant Haven kunnen sturen. U denkt wellicht: "Dromen zijn bedrog" maar "With a little help of our friends" is dat niet zo.

Zo hebben we de steun van actrice Janine Bishops en zanger Jean Bosco Safari, de "meter" en "peter" van Elephant Haven.

Met het verlanglijstje van de olifanten in ons achterhoofd is er besloten om dit project in Frankrijk op te richten, waar ons team 24u/24u klaar zal staan om deze prachtige dieren een aangenaam en zo natuurlijk mogelijk verblijf te bieden.

Wij hebben hieromtrent realistische plannen. We zijn in onderhandeling over de aankoop van een mooi groot terrein. Er zijn plannen voor de stallen. Er moet een omheining rond het terrein, de dieren moeten gevoederd en verzorgd worden

Voor dit alles hebben we uiteraard veel geld nodig. Geld voornamelijk afkomstig van donaties en investeerders.

Daar zijn we nog volop naar op zoek en ook u kan ons helpen.

De waarden van een olifant brengen ons back to basic en dit willen we aan iedereen tonen.

We kunnen nog zoveel van deze prachtige en zachtaardige dieren leren.

Ze raken ons in het diepst van onze ziel.

En dat is de reden dat we er volledig voor willen gaan.

Uit respect.

Meer info:

www.elephanthaven.com

Lente in het bos

Eva Suls

De eerste voorjaarsbloeiers zijn er weer! En het zijn er niet zo'n beetje. Ga maar eens kijken in het bos of het park. Sommige plaatsen zien helemaal geel, wit of blauw van de bloemen.

In een bos met eiken, beuken en andere loofbomen is het 's zomers vrij donker. Door de dichte bladerkroon van de grote bomen komt er weinig zonlicht op de grond. Er groeien dan ook alleen maar planten die van de schaduw houden, of soms groeit er bijna niets. Bloemen die meer licht nodig hebben en die in het bos groeien, moeten er dus vroeg bij zijn., voor de bladeren aan de bomen komen.

Bosanenomen, speenkruid, maagdenpalm, maar ook narcissen en hyacinten van van die vroege bloeiers. Hun leven boven de grond duurt maar een paar maanden. In de zomer vind je ze niet meer terug.

Planten die in de zomer bloeien krijgen vaak eerst veel groene bladeren. Daarmee kunnen ze met behulp van zonlicht, voedsel maken. Pas later komen er bloemen aan de plant. De voorjaarsbloeiers in het bos hebben geen tijd om eerst veel blad te laten groeien. Maar waar halen ze dan hun voedsel vandaan? De meeste hebben in het vorige jaar al een

voedselvoorraad opgeslagen, soms in knolletjes, zoals speenkruid, soms in wortelstokken, zoals bosanenomen en soms in bollen zoals narcissen. Zodra de grond wat warmer wordt in het voorjaar schieten ze uit de grond en bloeien bijna meteen.

Er zijn weinig planten waarvan de bloemen in zoveel verschillende kleuren en vormen zijn gekweekt als die van bloembollen. Vooral in april en mei staan de parken en tuinen er vol van. Toch stammen de meeste af van kleinere soorten uit het bos, zoals narcissen en hyacinten. De bol is eigenlijk niets dan een korte

steel met heel dikke bladeren (rokken), daarin bewaart de plant zijn voedselvoorraad. Van de buitenste bladeren zijn alleen nog verdroogde vliezen over. Die heeft de plant vorig jaar verbruikt.

Kom je een klein blauw viooltje in het bos tegen, dat lekker ruikt dan is het maarts viooltje. Hoewel je er op sommige plaatsen erg veel bij elkaar kunt zien staan, zijn ze toch vrij zeldzaam. Graaf dus geen plantjes uit voor in je tuin, ze horen in het bos daar groeien ze ook veel beter. In april bloeien de bosviooltjes, die zijn wat groter en ze ruiken niet.

Ook op andere manieren zijn de voorjaarsbloeiers aangepast aan het jaargetijde. In het voorjaar, als het nog niet zo warm is vliegen er veel minder insecten dan 's zomers. Van de bestuiving, waardoor in de bloem zaadjes voor nieuwe planten worden gevormd, komt vaak niet zoveel terecht. Maar de meeste voorjaarsbloeiers hebben niet zoveel zaad nodig. Nieuwe plantjes komen vooral uit de steeds verdere groeiende wortelstokken of uit nieuwe bollen en knollen die onder de grond groeien. Na de bloei krijgen de voorjaarsbloeiers meer of grotere groene bladeren. Daarmee wordt voedsel gemaakt, dat wordt opgeslagen in de wortelstokken of nieuwe bollen en knollen. Voor de eerste bloemen in het volgende voorjaar!

Maarts viooltje

Krokus - Foto: Joachim Pintens

Wat is biodiversiteit?

Eva Suls

In ons decembernummer ging Eva dieper in op het begrip Biodiversiteit. Zij gaf ook enkele winterse tips mee voor ons allen om op eenvoudige wijze de biodiversiteit te beschermen en te verhogen.

Wat kan je nog doen?

Ik consumeer verantwoord

Koop je eetwaren, bouw materiaal, kleren bij bioproducenten in jouw streek. Gezonde seizoensgebonden producten met geen of weinig chemisch afval, minder transport dus minder vervuiling.

Let er op dat de producten uit eerlijke en duurzame handel afkomstig zijn. Vele producten met keurmerk Max Havelaar of Oxfam zijn geproduceerd met respect voor het milieu en voor de arbeiders en hun gezondheid

Ik bereken mijn ecologische afdruk

De ecologische voetafdruk van een mens is de beraming van de oppervlakte die hij nodig heeft om alles te produceren wat hij consumeert en om al zijn afval op te nemen. Er zijn veel websites waar je je ecologische voetafdruk kan berekenen bv <http://www.ecolife.be/bereken-je-ecologische-voetafdruk>

Ik gebruik een milieuvriendelijke wasmiddel

De meeste wasmiddelen bevatten chemische stoffen die het hormonale evenwicht bij vele dieren kunnen verstoren. Harde zeep of marseillezeep bevat geen synthetische bestanddelen, maar opgelet sommige harde zeep bevat palmolie en die wordt geproduceerd op een manier

die de biodiversiteit ernstig schaadt.

Ik bouw een hommelnest

Dankzij hun vacht kunnen hommelsoningen vanaf begin maart hun winterslaapplaats al verlaten. Ze zoeken naar een ideale plek om hun kolonie te stichten. Graaf een gat onder een struik of haag, leg er een houten plankje in en wat plastic om het vocht uit de grond tegen te houden. Voeg er wat stro bij (of vulling uit de kooi van een hamster, konijn), zet er een omgekeerde bloempot van 15 cm doorsnede op. Leg hier bovenop een beetje grond boven de grond (dakpan). Het nestje is klaar.

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel Hobobikes BVBA, Kapelstraat 137, 2660 Hoboken Tel. 03/827 58 47
 DVV Kantoor "Alert", Kioskplaats 62, 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50
 Verzekeringskantoor Marc Van Ruymbeke, Frans Smekensstraat 7, 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48
 Beenhouwerij Van der Keere, Kapelstraat 39, 2660 Hoboken Tel. 03/827 53 01
 Centrale verwarming en sanitair Lamberechts bvba, Jan Van de Wervelaan 39, 2660 Hoboken, Tel. 03/830 29 75
 Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken, Tel. 03/830 44 90
 Urwerken, juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81 / 83, 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12
 BVBA Javebo, J. Stormstraat 29, 2660 Hoboken Tel. 03/827 46 05
 Firma Procap, Plastielen dopjes, Schroeflaan 15, 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00
 Aan tafel BVBA, Fried Denayer, Pierre Van den Eedenstraat 47, 2660 Hoboken Tel. 03/828 53 28
 Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32, 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96
 Belfius Bank, Kioskplaats 62, 2660 Hoboken Tel. 03/827 51 53

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 24 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 7 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening **BE56 2930 2120 7588** van Natuurpunt vzw, **Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "7742 Reservaatfonds Hobokense Polder"**.

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be
Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be
Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie en lay out Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be
Ria Thys en Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:
leden@hobokensepolder.be - webmaster@hobokensepolder.be
Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be
Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Propaganda:
André Driesen, Krekelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829.19.10

Goudklompjes:
André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81
Gilbert Van de Velde, Van Traynellaan 28, 2660 Hoboken, 03/825.12.75

Natuurbeheer voor schoolklassen:
Roger Desmedt, Vlaamse Kunstlaan 68/3, 2020 Antwerpen, 03/ 237 97 47

Volg ons op Facebook

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder

Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?
Hoe doe je dat?

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Website: www.hobokensepolder.be
Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's en videoclips van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, laatste info, ...

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde donderdag van de maand om 20 u in zaal Moretus, Berkenrodelei 34 te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

Polderborrel: januari 2014 - Foto's: Luk Smets

Zwerfvuilactie met leerkrachten van St-Lievenscollege
Foto: Luk Smets

Ledenavond: februari 2014
Foto: Luk Smets

Paddenscherm plaatsen
Foto: Danny Jonckheere

Vogeltaartjes maken - Foto: Luk Smets

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor
inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

Dagelijks in april: **Lentetrekellingen**

Zo 6 april Zwerfvuilactie Hobokense Polder

Zo 13 april **Zwerfvuilactie Hollebeekvallei**

Za 19 april **Zevenbergenbos in Ranst**

Do 24 april Bestuursvergadering in Zaal Moretus

Zo 27 april Polders van Kruibeke-Bazel-Rupelmonde

Za 3 mei Vroegochtendwandeling en **ontbijt in Polder**

Za 3 mei ARDEA Vogeltoer in de regio

Zo 4 mei Zwerfvuilactie Hobokense Polder

Do 15 mei Bestuursvergadering in Zaal Moretus

Zo 1 juni Zwerfvuilactie Hobokense Polder

Zo 8 juni Waterdiertjes in de Hobokense Polder

Za 14 juni Zomervergadering ARDEA (Hove)

Do 19 juni Bestuursvergadering in Zaal Moretus

Vr 20 juni Natuur in de schemering in de Polder

Za 28 juni **Viroinvallei**

Cursus Libellen: 14 - 21 - 24 mei / 15 juni. Inschrijven !!!

Natuurbeheer: Onze Goudklompjes werken elke woensdag
in de Polder en dit van 9.30 u tot ca 14 u.

Voor info: contacteer André Van Langenhove,

03/288 00 81 of Gilbert Van de Velde, 03/825 12 75

Info natuurbeheer scholen: Roger Desmedt, 03/237 97 47

Artikels voor het volgende Polder.blad - met
verschijningsdatum 1 juli 2014 - dienen bij de redactie te
zijn op **31 mei 2014**
(zie colofon, blz. 34)

www.hobokensepolder.be